

Raija Bartens

Permin komien Runouden Maa

2011

http://www.helsinki.fi/jarj/macastren/tiedotteet/bartens_runouden_maa.pdf

Enye Lav antoi hyväntahtoisesti käyttöön tietokoneeseen tallentamansa suuren kokoelman komipermjakkilaista runoutta, mistä kiitän häntä sydämellisesti.

Andrej Zubov / Pitju Önjö	5
Mihail Lihatšov	11
Vasili Klimov	17
Galina Batševa	22
Ljudmila Guljajeva	29
Fjodor Istomin	34
Nina Isajeva	41
Leonid Nikitin	46
Arkadi Istomin	51
Ljubov Startseva	60
Anna Istomina	68
Runojen luettelo	84
Kirjallisuus	93

Vallankumouksen jälkeen olivat komit ja komipermjakit – Permin komit – pyrkineet siihen, että heille muodostettaisiin yksi yhtenäinen hallinnollinen yksikkö, ja he vetosivat siihen, että kielissäkin on kyse vain murre-eroista. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Pohjoisille komisyryjäneille perustettiin Komin autonominen alue v. 1921, ja permjakeille luotiin v.1925 oma Permin Komin autonominen piirikunta. Piirin keskuksiksi määriteltiin Kudymkarin kylä ja kirjakielen pohjaksi otettiin eteläinen Kudymkarin-Injvan alueen murre. ”Komipermjakkien ja -syrjäänien keskinäisistä siteistä ja lähisukulaisuudesta tuli vuosikymmenien ajaksi tabu, josta ei sopinut pitää liikaa ääntä. Ne vähäiset reitit, jotka olivat olleet olemassa komisyryjäniän ja -permjakkien välillä, kasvoivat umpeen. Eikä nykyisten Komin tasavallan ja Permin Komin piirikunnan välillä ole vielääkään ympärivuotiseen liikenteeseen kelpoista tietä” (Lallukka 2000: 67-8). Tällä vuosituhanella ei enää ole Permin Komin autonomista piirikuntaakaan. Venäjän Tiedeakatemiassa v. 2004 laaditun suunnitelman mukaisesti Venäjän 89 alueellisesta yksiköstä muokataan 28, jotka puolestaan jakavat Venäjän seitsemään suuryksikköön (Pusztay 2006: 15). Ensimmäisinä poistettiin kaksi autonomista piiriä, joista toinen Permin Komin piiri. Nyt se on erottamaton osa Permin lääniä. Permin Komin autonomisen piirikunnan hävitessä hävisi ainoa sellainen suomalais-ugrilaisen väestön hallinnollinen yksikkö, jossa nimikkokansa oli enemmistönä. Samalla hävisivät mahdolliset paikalliset edut, ja rahallinen tuki kielen ja kansallisen kulttuurin vaalimiseksi (mts. 17-8).

Komipermjakkilaisen kirjallisuuden perustuksen laskijain sukupolvi – 19. ja 20. vuosisadan vaihteessa syntyneet kirjailijat – sai Neuvostoliitossa nuoruudessaan nähdä ”kultaisen aamunkoin” nousevan. 1920-luvun lopulla bolševikit olivat luomassa kansallisista territorioista koostuvaa federaatiota ja aloittivat samalla vähemmistökansallisuuksien kulttuuria edistävän politiikan, ns. *korenizatsijan*. ”Vähemmistöperiferioita olisi autettava nousemaan Keski-Venäjän kehitystasolle”, tavoitteena oli nimittäin saada vähemmistökansallisuuksien edustajia yhteiskunnallisiin tehtäviin (Lallukka 1995: 38, 2003: 174). Alkoi vähemmistökansallisuuksien oman sivistyneistön innokas työ oma kielen, oman kulttuurin kehittämiseksi, koko kansansivistyksen hyväksi. ”Kirjoituksen, kieliopin, kirjallisuuden luominen olivat erottamattomia tehtäviä ja ne ratkaisivatkin samat henkilöt (älymystön harvalukuiset edustajat)” (Pahorukova 2004: 9). Näihin henkilöihin kuuluivat

myös molemmat seuraavassa esiteltävät runoilijat, kirjailijat, Andrei Zubov ja Mihail Lihatšov. Oma ongelmansa oli tietenkin piirissä yleinen luku- ja kirjoitustaidottomuus. (Naisista oli kirjoitustaidottomia 99%, miehistä 89% – Domokos 1983: 102.) Se katsottiin saadun voitetuksi vuoteen 1932 mennessä. Piirin sanomalehti oli tässä työssä tiiviisti mukana. Marraskuussa 1926 oli ilmestynyt perminkomilaisen sanomalehden *Горысь* ('Kyntömies') ensimmäinen numero. Kirjoitukseen oli lainattu komin kielen jo käyttämä aakkosto ja ortografia, v. 1932 seurasi aakkoston latinalaistamisvaihe; nykyinen kirjaimisto vahvistettiin käyttöön elokuussa 1938 (Pahorukova 2004: 8-9). 1930-luvun mittaan *korenizatsijan* pyrkimykset kuitenkin kääntyivät aivan päinvastaisiksi. Työ oman kielen ja kulttuurin hyväksi osoittautuikin vaaralliseksi. Sen tekijät selitettiin vastavallankumouksellisiksi, joiden tarkoitus oli saada perminkomilaisetkin ensin komisyryjäniien yhteyteen ja sitten tekaistuun "Suomen protektoraattiin". Pahin oli vuosi 1937. Esimerkiksi edellä mainitut molemmat runoilijat ammuttiin, ja vainon kohteeksi joutui yli 100 opettajaakin, eli piirikunnan sivistyneistö. 1940-luvulla käytiin runojenkin, kirjallisuuden kimppuun: alkoi kirjojen polttaminen. Paljon on onneksi säilynytkin, tämän päivän lukijallekin.

Seuraavassa Permin komien runouden esittelyssä runoilijat esitetään syntymävuosien mukaisessa järjestyksessä. Koko esittelyn nimi "Permin komien Runouden Maa" selkenee tekstistä. Runoilija Arkadi Istomin on näin nimennyt viimeisen runokokoelmansa, koska "Runouden Maassa järki ja tunne ovat sopusoinnussa".

Andrei Zubov / Pitju Önjö (1899–1937)

Kudymkarin rajonissa Ylä-Injvan kylässä 25.11.1899 syntynyt Andrei Zubov oli runoilija, folkloristi ja teki työtä opettajana. Siinä ominaisuudessa hän kirjoitti koululaisille mm. komin kieliopin, joka ilmestyi Moskovassa v. 1928 (Pahorukova 2004: 181). Jo v. 1925 oli Moskovassa ilmestynyt hänen oppikirjansa *Виль Ован* ('Uusi elämä'. Toinen kirja aapisen jälkeen) (mts. 180). Hänen seuraavia oppikirjojaan ilmestyi vuosina 1928, 1930, 1932 (ensimmäinen kielioppi, toinen uusi lukukirja, jälkimmäinen luonnontiede) (mts. 182). Hänen runokokoelmansa *Өнджа* ('Jotakin') ilmestyi Moskovassa 1929 (mts. 181). V. 1935 ilmestyi hänen satujaan. Kuitenkin jo vuoden 1936 huhtikuussa oli lehdissä kriittisiä huomautuksia niin Zubovin kuin Lihatšovinkin tuotannosta. Tosin vielä seuraavan vuoden

kesäkuussa komipermjakkien draamateatteri esitti Zubovin näytelmän *Пемыт ой пырйөт* ('Läpi pimeän yön') Sverdlovskissa järjestetyssä komipermjakkilaisen taiteen esittelyssä (mts. 184-5). Kuitenkin jo samana synkkänä vuotena 1937 niin Andrei Zubov kuin kohta esiteltävä Mihail Lihatšovkin pidätettiin. Zubovia syytettiin kuulumisesta vastavallankumoukselliseen kapinalliseen järjestöön ja osallistumisesta saksalaiseen tiedustelulaitokseen. Hänet ammuttiin 8.9. 1937. (*Коми-Пермяцкий Автономный округ на рубеже веков* 2000: 232, 237). Niin Zubov kuin Lihatšovkin rehabilitoitiin 1956, mutta siitä huolimatta hakuteoksissakin heidän kuolinvuodekseen esitettiin jatkuvasti vuotta 1945 (Pahorukova 2004: 68). Zubovin säilynyt tuotanto, *Бөрйөм произведеннэз* ('Valitut teokset'), voitiin kuitenkin julkaista Kudymkarissa v. 1963 (Pahorukova 1989: 20). Komilaisten kirjailijoiden tapaan komipermjakkilaisetkin kirjailijat kernaasti käyttivät pseudonyymeinä kansanomaisia, mm. sukuperään, liikanimeen perustuvia nimimuotojaan. Esimerkiksi komilaisten merkittävä kirjailija, huomattava tiedemies, fennougristi Vasili Iljitš Lytkin käytti kirjailijanimenään Илля Вась (Ilja Vas'), siis isännimen ja etunimen yhdistelmää. Andrei Nikiforovitš Zubov oli kirjailijana Питю Ёньö (Pitju Önjö).

Seuraavassa Pitju Önjön runoja:

Тулыс

Шоньт төвру лунсянь пöльтö.
Енкымöрыс видзö лöz.
Саридз сайсянь пöтка локтö,
Сир дук лэдзö ньыв да кöz.

Веж турунön му вевтисьö.
Горön кайез дзульзьöны.
Гөгөр ловзьö, гөгөр оссьö, –
Гожся луннэз локтöны.

Шондi васиннэсö косьтö,
Лэбтö вывланьö лöz ру.
И крестьянин кöдзны петö –
Вевттö осяөн съöd му.

Кевät

Lämmin tuulhenki etelästä,
pilvienenkin taivas sinertyy.
Eteläisen meren takaa linnut,
pihdan, kuusen pihkan tuoksua.

Maa jo vihreän ruohon peitossa.
Sointuvaa lintujen liverrys.
Kaikki ympärillä eloon virkooa,
kesäisetkin päivät koittavat.

Kuynelsilmänsä kuivaa aurinko,
sini-auer ylös kohoaa.
Kylvötyöhön lähtee talonpoika,
toukopeloin peittyä musta maa.

Инька пӧлӧс горт гӧгӧрын
Сідз жӧ пизьӧ, оз ов весь!
Кӧда карч садитӧ йӧрын,
Кин ештӧтӧ дӧра вез.

Kotona ja kodin ympärillä
naiset puuhakkaina häärivät.
Yksi päättelee palttinan loimet,
toinen istuttaa tarhaan juurekset.

Поснит челядь гильзьӧ кылӧ
Кӧмтӧг ӧтӧрын лунтыр.
Бурлак кер кылӧттӧн сьылӧ.
Васай видзвлын пода тыр.

Kaiken päivää kiljuvat ulkona
pikkulapset, paljasjalkaiset.
Tukkijoella laulelee uittaja.
Karja niityllä joen takana.

Локтіс дыр видзчисьӧм тулыс,
Вайис уна берся тор.
Кулӧм гагыс ловзис муас,
Корья пуӧс вевтис кор.

Tuli kevät, niin kauan kaivattu,
ja toi mukanaan jos jotakin.
Kuollut toukkakin maassa virkosi,
lehtipuu sai lehvät peitokseen.

Kuten niin monen muunkin kansan kirjallisuuteen kehittyä komipermjakkienkin kirjallisuuteen runo kansanrunon pohjalta, niin oman kuin myös venäläisen kansanrunon pohjalta. Venäläiseen kansanrunoon muotoutui 1800-luvun jälkipuoliskolla nelisäkeinen, riimillinen *tšastuška*, jonka rakenteella tuli olemaan vielä seuraavalla vuosisadalla suuri vaikutus alueen muidenkin kansojen nuoreen runouteen. Pitju Önjölläkin on runossaan *tšastuškalle* tyypillinen säkeistorakenne. Hänen neljällä säkeellään on säännöllinen pituusvaihtelu, jossa keskenään riimittyvät 1. ja 3. säe ovat 8-tavuisia, ja taas keskenään riimittyvät 2. ja 4. säe 7-tavuisia. Mutta hän muokkaa omaa runoaan muunlaiseenkin hahmoon. Käännöksessä säkeistorakennetta ei aina ole tavoitettu, kun on haluttu saada runoilijan sanottava, kielikuvat, esiin.

Мича ныввез

Kauniit tytöt

Мича ныввез, коми ныввез,
Вадӧр дорӧ лэдзчисӧ,
Кырас дорӧ, веж луд вылӧ
Ордчӧн-пӧлӧн пуксисӧ.

Kauniit tytöt, komi-tytöt,
joelle laskeutuivat,
törmälle, vihreään ruuhoon
vierekkäin istuutuivat.

Аканнез моз мөдөтчөмась,
Пукалоны-дзульзьоны.
Өмидз вирөн чужөмбаннэс
Чим гөрд рөмөн өзйөны.

Гажа нылө, долыт нылө,
Пым вир томлөн орсөтчө.
Вежа ягыс мөдлапөлын
Быдөс кывсө горөтчө.

Коми мортлө

Коми отир, тырмас узыны,
Порсьмоз нятыын боккез пөжны.
Чеччө, сувтам кок йылө,
Да чукөртчам өтлаө.

Өта-мөдлө киэз сетам,
Кытш паськытжыкө лөсьөтам,
Сувтам мувлө веськыта,
Тальччам кокөн чорыта.

Кини көркө миян одзын
Олом эстөн Коми мувлын,
Пемыт вөрсө ректөма,
Ловсө ассис пуктөма?

Миян айез, миян деддэз –
Миян бытшөм Коми Морттэз!
Ния эстөн олөмась,
Көзяиннас вөлөмась.

Kauniisti pukeutuneina
siinä sirkuttelevat.
Posket vaapukan verestä
punaisina hehkuvat.

Poinen, suloinen tyttö –
nuoren veri kuohahtaa.
Vastarannan mäntymetsä
tärkeät sanat viestittää.

Komilaiselle ihmiselle

Komin kansa, riittää uni,
rapakossa piehtarointi.
Jaloillemme nousemme,
yhteen nyt kokoonnumme.

Tartumme toistemme käsiin,
muodostamme suuren piirin.
Suoriksi ojennumme,
tiukkaan jalkaa poljemme.

Ketkä muinoin, ennen meitä,
Komin maalla eläneitä?
Raivanneet synkkää metsää,
voimat panneet työhönsä?

Isämme, isoisämme –
komilaiset ihmisemme!
He täällä isäntinä,
he täällä eläneitä.

Ой, Миков, тэ дугды бёрдны,
Бёрдёмон некин оз вермы.
Сідз олансö он кокньöt,
И некөр тэ он ло пöt.

Лок-ко лутшö öтлаö да
Китö мыччы миянлö, да
Öнi кывзы – юрат варт,
Да эн шу, што кинкö враг...

Аслат грекын мыжа тэ –
Важын тöда тэнö ме!
Одз тэ мöдiн йöзö петны –
Коми мортöс рочö пöртны:

Весь пышшалiн сы дырна,
Кывтö чегин сы бурна.
Тэ думайтiн – мыйö этö
Рочыс пöртас комиэтö.

Сiя адззан мымда сетiс –
Коми кывлас книга петiс.

Адззан, кызди том и пöрись
Оз и кольчы миян сьöрись.
Мыйкö сэтöн, видно, эм.
Мый тэ керан? Керны нем!

Кывзы, Миков, пöртчы мортö,
Лок-ко, лутшö, аслат гортö,
Рочыс ладор эн кежöt,
Коми мортсö эн вунöt.

Мунам ордчөн öтик туйöt,
Керам öтласа ми кыйöt –

Hoi, Mikov, lopeta itku,
itku ei nyt mitään auta.
Ei helpota elämää,
ei tee kylläiseksikään.

Tule mieluummin luoksemme,
anna kätesi, kuuntele:
älä viholliseksi
koskaan toista selitä ...

Syntisi on sinullakin –
sinut tunnen vanhastaankin.
Ihmiseksi halusit,
komit venäläisiksi.

Turhaan piileksit niin kauan,
murtui pahasti kielesi.
Arvelit vain – mitäs siitä,
venäjä muokkaa komisi.

Nyt näet, mitä se hyödytti:
kirja komiksi ilmestyi.

Näet, kuinka nuoret, vanhat
eivät meistä eroon jää.
Jotakin tässä varmaan on.
Entä sinä? Noin ei voi mitään!

Rupea, Mikov, ihmiseksi,
tule takaisin kotiisi.
Älä suuntaa venäläiseen,
älä komilaista unohda.

Samaa tietä rinnan kuljemme,
verkotkin yhdessä solmimme –

Коми мортос петкөтам,
Бур оланодз вайөтам.

pelastamme komilaiset,
viemme hyvään elämään.

Комиэз-воннэз

Komilaiset veljet

Комиэз-воннэз,
Уль вөрлөн зоннэз,
Тырмас ни жугыля овны!
Оннытө чапкө,
Юрнытө лэбтө,
Колө ни бур лунсө вөтны.
Дыр тійө оліт –
Югытись політ,
Йөзкөт эд лысьтө пантасьны:
Кин көр и чужйө,
Кин көр и сьөвзьө –
Эд лысьтө паныт шыасьны.
Лөк нимөн порсьөн,
Понөн да көчөн
Быд тэнө отир пыр шуис;
Мылатө гырксит,
Пым виртө яйсит
Черань моз ой и лун юис.
Өні, көр воля
Шондіөн локтіс,
Ки-коктө разис көр тэныт,
Өні, көр тэнат
Син одзыт оссис
Повтөг мун шонділань паныт!
Юр тэнат морт кодь,
Лысиныт көрт кодь –
Вермө быд уджсө нуөтны,
Кымөра лунсө,

Komilaiset veljet,
tumman metsän pojat,
riittää jo murheinen elämä!
Päättäkää unenne,
nostakaa päänne,
hyvä päivä täytyy tavoittaa!
Jo kauan elite
valoa peläten,
muita ette tohtineet kohdata:
ken milloin potkaisi,
ken milloin sylkäisi –
vastaan ette uskaltaneet panna.
Porsaaksi, koiraksi,
jänikseksikin
muut sinua nimittelivät.
Sisäisen voimasi,
kuuman veresi
kuin verenimijä-tarantellat joivat.
Nyt kun on vapaus
tullut kuin aurinko,
kun olet irti päässyt kahleista,
nyt kun jo avautui
silmiesi edus,
käy pelotta aurinkoa vastaan!
Sinulla on ihmisen aivot,
ruumis kuin rautaa –
kaikkiin suorituksiin pystyt.
Pilvisenkin päivän,

Лёк пемыт ойсö	ikävätkin yösi
Вермö куснясьтöг чулötны.	voit murtumatta läpäistä.
Дак комиэз-воннэз,	Komilaiset veljet,
Уль вöрлөн зоннэз,	tumman metsän pojat,
Тiянлö колö я повны; –	teillä ei syytä pelätä; –
Юрнытö лэбтö,	kohottakaa päänne
Öтлаö öксö,	ja liittykää yhteen,
Нюрись бур туй вылö петö!	nouskaa suosta vahvalle tielle!

Mihail Lihatšov (1901–1937)

Andrei Zubovin ikätoveri Mihail Lihatšov teki hänkin komipermjakkien kirjallisen kulttuurin syntyvaiheessa korvaamattoman arvokasta työstä. Mihail Ivanovitš Lihatšov syntyi 4.11. 1901 Jegvan kylässä Kudymkarin rajonissa. Kyläkoulun jälkeen hän pääsi Kudymkariin kouluun ja 1919 Jusjvinin opettajaseminiin. Zubovin tavoin hänkin teki työtä opettajana, laati oppikirjoja, osallistui kirjakielen kehittämistyöhön, oli edellä mainitun *Гöрысь*-lehden toimituksessakin 1920-luvun loppupuolen. V. 1930 hänelle tarjoutui mahdollisuus päästä Moskovaan yliopistoon opiskelemaan. 1934 Moskovassa pidettyyn neuvostokirjailijoiden suureen kongressiin hänet oli valittu edustamaan komipermjakkilaista kirjallisuutta. (*Коми-Пермяцкий Автономный округ на рубеже веков 2000*: 232). Tämän kongressin aikana Maksim Gorki henkilökohtaisesti kannusti, rohkaisi vähemmistökansoja edustavia nuoria kirjailijoita luomistyöhön. Lihatšovkin pääsi hänen puheilleen (Domokos 1983: 103).

Komipermjakkien kirjallisuuden syntyvaihe oli lyriikan kehkeytymistä. Lihatšovkin kirjoitti aluksi lyriikkaa, ja hän kirjoittaa tietoisesti taidерunoa. Hänellä on tuntuma ajan kirjallisiin virtauksiin: häntä kiinnostaa Majakovskin futuristinen runo, sen ”revitty rivi”, niin kuin se kiinnosti esimerkiksi nuoria komisyрjäänirunoilijoitakin, erityisesti Tšistaljovia – hän oli syntynyt 1890. Tšistaljov muuten lähetettiin komisyрjäänikirjailijoiden edustajana samaan Neuvostoliiton Kirjailijaliiton vuoden 1934 kokoukseen, johon Lihatšov lähetettiin komipermjakkikirjailijoiden edustajana (Bartens 1984: 13), ja molemmat he saivat tavata Gorkin.

Nopeasti Lihatšov alkoi kirjoittaa myös proosatekstiä, kuvauksia, kertomuksia, ja luomistyönsä loppuvaiheessa hän keskittyi romaanin kirjoittamiseen. Tämä ensimmäinen komipermjakkilainen romaani, *Менам зон* ('Minun poikani'), ilmestyi Kudymkarissa 1936. Siinä kirjailija antaa tarkan, omaan kokemukseensa perustuvan kuvauksen permjakikylän elämästä ennen lokakuun vallankumousta ja kansalaissodan aikana. Kirjallisuudentutkimus toteaa, että nimenomaan Gorkin vaikutuksesta Lihatšov innoittuu kuvaamaan päähenkilönsä elämää ”vallankumouksellisena liikkeenä”, päähenkilön suuntautumista ”leveälle onnelliselle tielle” (Pahorukova 2004: 56). Lihatšovin oma elämä ei päätynyt onnelliselle tielle. Kuten edellä jo mainittiin, hänetkin pidätettiin hirvittävänä vuonna 1937. Häntä syytettiin vastavallankumouksellisesta toiminnasta ja hänet ammuttiin hänen syntymäpäivänään 4.11. 1937. Hänenkin rehabilitointinsa tapahtui vuonna 1956. Tämän jälkeen voidaan taas julkaista hänen kirjojaan, ensimmäinen v. 1959 (*Кому-Пермяцкий Автономный округ на рубеже веков* 2000: 232, 237).

Seuraavassa Lihatšovin lyriikkaa:

Керӧс йылын

То эстон ме
Сулала видзӧт, эстӧн.
Лэдзчисьӧ улӧ
Вылын, крут керӧс.
А рытьяв тӧвыс
Сьӧлӧм менчим ӧзтӧ,
Зорӧтӧ юрын
Виль кывбур пытшкӧс.

То эттшӧм лунас,
Кӧр мӧдӧтчӧм видзыс,
Кӧр вачкӧ нырӧ
Чӧскыт дзоридз дук –
Кокняман ачыт!
Юрын дума пизьӧ!
И муза корсьӧ,
Бокӧ недосуг!

Kukkulan huipulla

Tässä olen nyt,
tässä seison.
Täältä alas viettää
jyrkkä rinne.
Iltatuuli
sydämeni sytyttää,
uutta runoa
aivoissani kehittää.

Tällaisina päivinä,
kun on niitty korea
ja nenään lehahtaa
makea kukkain tuoksu,
itsekin rauhoituu.
Mutta ajatus liikkuu vilkkaana
ja Muusa esittää vaatimuksensa:
Ei tule kysymykseen ajanpuute!

Видзѳт вон улын
Ва вевттисьѳм песѳн:
Оз тыдав помыс,
Сымда ѳкьѳм пес.
А одзлань, саяс
Быз видзѳ кѳс росѳн
Ва дорас косьмѳм
Да нѳкыртчѳм кѳз.

Натьѳ ѳд кѳркѳ
Сидз жѳ ме нѳкыртча,
Сайкалас сьѳлѳм,
Косьмас вына ки...
Но талун,
Талун ме чатыртча.
И кывбур меись
Койѳ кызди би!..

Ась тальчча бокѳ,
Кѳр и невна падма,
Но воть ог кеж,
И нюрѳ ме ог сюр!
А талун
Кылат,
Кылат кытшѳм рад ме,
Кѳз ѳзта йѳзлысь
Сьѳлѳммез и юр.

Ась сьѳкыт уджыс,
Пессьѳм, тѳда, ѳсьмѳ,
Но вынным тырмас,
Миян помтѳм вын!..
И мывкыд некѳр
Оз сайкав, оз косьмы,

Katsos, tuolla alhaalla
vesi on tukkien peitossa.
Loputtoman paljon
siellä on tukkeja koossa.
Niitä pitää aloillaan
kuin kuiva luuta
veden partaalle kuivunut
ja veteen taipunut kuusi.

Kerran varmaan minäkin
samoin taivun kumaraan.
Sydän tulee jäähtymään,
vahva käsi kuivettumaan ...
Mutta tänään,
tänään vielä suoristaudun,
ja runo minusta
leimahtaa kuin tuli!..

Syrjään voin kyllä astua,
kun menen neuvottomaksi.
Sentään en sivuun tieltä käänny
enkä suohon erehdy!
Ja tänään
Saatte kuulla,
mikä ilo itselleni,
kun sytytän ihmisten
sydämen ja aatokset.

Vaikka työ on raskasta
ja taistelu vain kärjistyy,
tiedän voimaimme riittävän,
ei niille ole loppua!
Eikä mielemme koskaan
kylmene, nuivetu,

Кыдз эта нёбо –
Голубой ошын!
(1932)

se on kuin tämä taivas –
sininen ikkuna!

Коми му

Komin maa

Көркө менё мамё чужтём
Коми муын, посадын.
Пым съёлөмө сійөн кыскө
Овны гажа вөр шөрын.

Äitini minut synnytti
Komin maalla, kylässä.
Kiehtoo siksi sydäntäni
elo metsän keskellä.

Коми муыс меным дона,
Быдми, ола сэтөн дыр.
Вира пым съёлөмнам ёна
Ме радейта сійё пыр!

Komin maa on minulle kallis,
siellä kasvoin, yhä elän.
Hehkuvalla sydämellä
sitä aina rakastan.

Муна кая парма йылө,
Горөн письня нюжөта,
Быд пасьта ась говкыс кылө –
Коми йөзсө саймөта.

Metsäisellä kukkulalla
vahvan laulun viritän.
Kaiku vie sen kaikkialle –
Komin kansan herätän.

Быдтор дона меным татөн:
Видзез, вөррез аддзё син.
Югыт шор котөртө матын,
Сэн гуменник, то овин.

Kaikki täällä on rakasta:
niityt, metsä silmissä.
Kirkas puro loiskii tuolla.
Tässä luuva, tuolla riihi.

Басөк нылөй лэдзчө вала –
Гөрд запона, виль дубас.
Видзез сайын вон тыдалө
Ыджыт тыөн пемыт рас.

Sievä tyttö noutaa vettä –
esiliina punainen.
Lehto niittyjen takana,
siellä suuri järvin.

Шоныт рытөн керөс дорын
Киссьё письня кыдзи ва,

Illoin virtaa kukkulalta
laulu niin kuin joki.

Мича ныввез нюжвыв, горон
Съывны пондісö бура.

Мунда шогыс сэтөн кылö,
Умöль олöм, съöкыт лун...
Тырмас бöрдны öнi, нылöй,
Виль олан дыр, – одзлань мун!

Съöкыт лун чулаліс бөрö,
Öнi локтіс мөдік кад.
Письня вильö съылö горон,
Ме быдөнныт понда рад!

Коми му вылөт ветлөта,
Кызд енöжөттис кымөр,
Олан ассиным съылөта,
Менö төдö му и вөр.

Асыв кадö, мича лунö
Ме лолала сөстөм ру.
Съыланкыв съөлөмсянь мунö –
Тэныт съыла, Коми му!
(1926)

Пармаын

Кудриа пармаöй,
Лөз съөлөмшөр!
Мый нö сідз паймөмыт,
Корыт оз вөр?

Пужөн каттисьöмыт,
Чужöмыт няр...

”Pitkän laulun” sievät tytöt
yhteen ääneen alkoivat.

Monet huolet laulu kantaa,
raskaat päivät, vaikeat.
Riittää itku, tyttökullat,
uusi elo edessä!

Raskaat päivät takana jo,
toinen aika on tullut.
Laulakaa nyt uusi laulu,
puolestanne iloitsen!

Vaellan pitkin Komin maata,
niin kuin pilvi taivasta.
Maan ja metsän tuttu olen,
laulan elämästämmе.

Raikasta ilmaa hengitän
näin kauniina aamuna.
Komin maa, sinulle laulan –
laulun sydämestäni!

Parmassa

Kiharatukkainen Parma-metsä,
sininen armaani!
Miksi olet hämmentynyt,
liikkumatta lehtesi?

Kuuraan olet kietoutunut,
kasvosikin riutuneet ...

Он я виччись инö
Кöдзыт, лёк ар?

Kylmää, kiukkuista syksyä
et kai odottele?

Тöв тэнчит кульыштас
Лöз сарапан...
Олöмыт кульыштас,
Гора борган.

Tuuli sinulta riuhtaisee
sinisen sarafaanisi ...
Elämäsi jo loppunee,
joka sointuja humisi.

Пармаöй, пармаöй!
Миян не сідз.
Миян эд олöмыс –
Гыа саридз!

Parmani, oma Parmani!
Ei meille näin käy!
On meidän elämämme
kuin meri kuohuva!

Мывкыд оз кольмывлы,
Некөр оз кув.
Вына да збой миян
Виль сьыланкыв.

Ei järki tuhoutumassa ole,
koskaan se ei kuole.
Soi voimakkaana, rohkeana
meidän uusi laulumme.

Сэтшöм эд кад öнi
Оламö ми, –
Вын көр оз падмывлы,
Сьöлöмыт – би!
(1932)

Sellaista on nyt aika,
jota me elämme, –
Ja kun voimat eivät ehdy,
on sydän tulta täynnä!

Меддона ёртлö, ш...

Kalleimmalle ystävälle, š ...

Бичиррез кисьтö
Тэнат югыт синыйт,
И сьöлöм сотö
Муса, дзирыт кыв.
Тэ ачыт меным
Ва кыз колан, сынöд

Kipinöitä karistavat
loistavat silmäsi.
Sydämeni sytyttävät
lämpimät sanasi.
Niin kuin vesi tarpeellinen
minulle oletkin,

Тэ югыт шонді,
Мича сина ныв!

sinä, auringon kangastus,
tyttö kaunissilmäinen.

Матын ни вöлін –
Тэнö сывтыр куті,
Пым морос бердам
Жмиті крепыта...
И дыр бы дыр
Малалі вына китö...
Но абу тэ
И корсьö пым синва.

Olit jo niin lähellä –
otin sinut syliini.
Vasten kuumaa rintaani
painoin sitten lujasti ...
Aika tovin silitin
siinä vahvaa kättäsi ...
Nyt ei ole sinua.
Ja kyuneleet jo tulossa.

Ме тшöка, тшöка
Арся пемыт рытөн
Казьтывла тэнö,
Ойшөрөдз ог узь...
Бытьтö кыздз век ни
Эг кыв родной шытö,
Ак, муса, муса!..
Дона зарни тусь!
(1930)

Niin monesti, monesti jo
pimeinä syysiltoina
sinua olen muistellut,
keskiyöhön valvonut ...
Siitä on jo ikuisuus,
kun kuulin armaan äänesi!
Ah, rakas, oma rakkaani!
Kallis kullanmurunen!

Vasili Klimov (1927–)

Vasili Vasiljevitš Klimov syntyi 20.3. 1927 talonpoikaisperheeseen Kudymkarin rajoniin kuuluvassa kylässä Injva-joen rannalla. Vuodesta 1944 vuoteen 1952 hän oli armeijassa. Opintahaluinen nuori oli saanut päätökseen iltakoulun ja opettajaopiston. Hän pääsi radion palvelukseen ja aloitti tuolloin myös folkloren – satujen, laulujen, loitsujen – keruun. Hänen ensimmäiset runonsa julkaistiin *Injva*-lehdessä 1958. Neuvostoliiton kirjailijaliiton jäsen hänestä tuli 1966. Tuolloin oli jo julkaistu neljä hänen kirjaansa ja kolme folklore-kokoelmaa. Hän oli voinut aloittaa myös työskentelyn kirjankustantamossa, ja siitä käsin hän pääsi vuodesta 1969 Moskovaan A.M. Gorkin kirjallisuusinstituuttiin opiskelemaan

kahdeksi vuodeksi korkean tason kirjallisuuskursseille, sekä proosan että lyriikan. Klimov paneutui myös romaanin kirjoittamiseen. *Гублян* ('Syöveri, kurimus') -romaanin kertoo tämänpäiväisestä permjakkikylästä, mutta romaanin henkilöille ovat tärkeitä heidän juurensa. Kirjallisuudentutkija huomauttaa myös, että tekstissä on lähes kaikkiin folkorelajeihin kuuluvia ilmauksia. Klimov osoittaa muillakin teksteillään, että ”nuoren permjakkikirjallisuuden kansallisen luonteen luominen ei suju ilman folkloristista ja etnografista materiaalia”. Vuosisadan loppuvuosikymmeninä Klimov taas julkaisi runokokoelmia: *Зорагум* ('Soittopilli') 1973, *Ловья говк* ('Sielun kaiku') 1981, *Мои крылья* ('Minun siipeni') 1982, *Кватъ юөр* ('Kuusi viestiä') 1989, *Төн и талун* ('Eilen ja tänään') 1997.

Vera Pahorukova, jonka tekstiä on tässä Klimovin esittelyssä tiiviisti seurattu (Pahorukova 1989: 75-82), päättää esityksensä näin: ”Mistä tahansa Klimov kirjoittaakaan, hän aina päätyy kuvaamaan talonpojan työtä, kylän elämää” (mts. 81).

Seuraavassa Klimovin runoja:

Вольной зон

Иньва юлісь ме юалі:

– Юой, менө тодан, он?

Иньва ласкова висьталіс:

– Тода, тода – менам зон!

Югыт ыблісь ме юалі:

– Ыбой, менө тодан, он?

Тыра шела ыб гораліс:

– Тода, тода – менам зон!

Парма-вөрлісь ме юалі:

– Вөрөй, менө тодан, он?

Гора вөрөт говк паськаліс:

– Тода, тода – менам зон!

Кыдзи менчим кин юалас,

Ассим өні тода дон:

Ме

Varaa poika

Kysyin Injva-joelta:

Armas joki, minut tunnethan?

Hellästi Injva vastasi:

Tunnen, tunnen – oma poikani.

Kysyin aurinkoiselta pellolta:

Armas pelto, minut tunnethan?

Tähkäpäinen pelto äänteli:

Tunnen, tunnen – oma poikani.

Kysyin Parma-metsältä:

Armas metsä, minut tunnethan?

Heleä kaiku metsästä:

Tunnen, tunnen – oma poikani.

Vastaa sille, joka kyselee,

tunnenko nyt oman arvoni:

Minä olen

Парма-вөрлөн
Иньва валён,
Коми мулён вольной зон!
(1973)

Тулысса

Ме Кудымкарот оськала,
Кывза оторыслись говк.
Шонді шынь-сером козыналө,
Май козыналө ассис шёлк.

Ой и долыт жө тэ, тулыс,
Ой и гора жө тэ, май!
Менам тулыс, зарни тулыс –
Бытьтө гора шыа кай.

Мымда майесө адззывлі,
Эта кодыс эз на вөв:
И съодкайыс мөднёж съылө,
И кыморыс мичаөв.

Пизьө Иньва быгья гыён,
Вөтьө берегсө Кува.
Менам лолө тулыс пырө,
Кызди өрйө киссьө ва.
(Годө 2003.)

Онтөм ойө

Кымөрлөн кыминьгчөм бекорись
Лөз жемчуг дзирдалөмөн киссьө.

Parma-metsän,
Injva-joen,
Komin maan vapaa poika!

Keväällä

Astelen pitkin Kudymkaria,
kuuntelen katujen kaikuja.
Aurinko hymynsä lahjoittaa,
toukokuu silkkinsä ojentaa.

Kevät, kuinka iloinen oletkaan,
niin sointuva sinä, toukokuu!
Minun kevääni, kevät kultainen,
kuin lintu helkkyvä-ääninen.

Olen nähnyt toukokuita monia,
ei vielä ollut tämän veroista:
toisin laulaa nyt kottarainenkin,
taivas kaunistuu niin kirkkaaksi.

Injva-joki kuohuu vaahtopäin,
Kuvan vesi hukuttaa rantansa.
Kevät virtaa minun sieluuni,
niin kuin joki omaan uomaansa.

Unettomana yönä

Pilven kumoon kaatuneesta maljasta
kimaltavia helmiä varisee.

Төлісь, ойлөн жаг сьөлөмшөрыс,
Керөс сайсянь лөня мыччисьö.
Видзöта ме битөм öшынам,
И сотня галактика меным
Быд рөмөн,
 быд вынөн,
 быд шыньөн
Уськөтöны тöдвылö
 тэнö.

(1989)

Kuu, yön rauhallinen sydänystävä,
kukkulan takaa verkalleen ilmestyy.
Pimeästä ikkunasta katselen,
ja sataiset galaktikat minulle
kaikilla väreillään,
 koko hehkullaan,
 koko hymyllään
tuovat mieleen
 sinut.

Кöбы не тэ

Видзöта ме, думайта ме,
Думайта этадз уна год ни:
Ме вöлі бы не умоль плотник,
Кöбы не тэ, кöбы не тэ.

Видзöта ме, думайта ме:
Эг ов бы, натьтö, эта бурöдз,
Важын бы жугдi повтöм юрöс,
Кöбы не тэ, кöбы не тэ.

Видзöта ме, думайта ме:
Некөр эг гиж бы этö стихöс,
Кöбы панталi сэк
 мöдикöс,
Но локтiн –
 тэ.
Но инмин –
 тэ.

(1989)

Jos ei olisi sinua

Itseäni tarkkailen, pohdiskelen.
Näin jo monena vuonna ajattelen:
Kirvesmies kai olisin, enkä huonokaan,
jos ei olisi sinua, jos ei olisi sinua.

Itseäni tarkkailen, pohdiskelen:
en luultavasti eläisi näin terveenä,
pelottoman pääni olisin jo telonut,
jos ei olisi sinua, jos ei olisi sinua.

Itseäni tarkkailen, pohdiskelen:
En olisi kirjoittanut näitä säkeitä,
jos olisin jonkun toisen
 silloin kohdannut.
Mutta tulit –
 sinä!
osuit tielleni –
 sinä!

Менам узөр

Летсьө-вотсьö, няпрасьö погоддя,
Төв гудыртö прокод, дзик бöбөв,
Оз туй мунны не подөн, не додбөн
Этö аркөт вермасьö төв.
Но зато руыс сөстөм, не буса,
Оз дзескöt менчим моросöс жар.
Ме дын локтö сэк негора муза,
Тэчö рифмаэз одзам сяр.
И погоддя сьылөм сьөрті шогмö
Коми киввезісь кокнит узөр.
Сэтөн Пармалөн шонді,
и шогді,
Визыв юэз,
посаддэз,
и вөр.

(1973)

Меным крестсö эд сувтöтö...

Меным крестсö эд сувтöтö,
Көр ме вачка оча кок,
А садитö пожумок,
Көдö пондас зэр миссьöтны
Да гыччөтны төв-пестун,
Кöда неболö и мулö
Пондас сьывны ой и лун:
«Менам вужжез увтын куйлö
Не герой и не кудесник –
Эстөн адззис
вечнöй горт

Koruni

Synkkä sää nyt huiskii, huitelee,
murjoo maan tuuli mieletön.
Ei tietä mennä jalan, reelläkään –
talvi syksyn kanssa kamppailee.
On ilma silti raikas, põlytön.
Ei mikään polte rintaa ahdistaa.
Nyt saapuu muusa hiljaa luokseni,
muokkaa edessäni riimejä.
Sään laulun mukaan syntyy
keveä koru komin sanoista.
On siinä Parman aurinko,
vehnäpellot,
vuolaat joet,
kyliä,
ja metsä.

Älkää minulle ristiä pystyttäkö

Älkää minulle ristiä pystyttäkö,
kun minä jalkani oikaisen.
Mänty minulle istuttakaa,
jota voi sade huuhdella
ja tuuli-tuutija keinuttaa,
joka taivaalle ja maalle
öin päivin alkaa laulella:
”Minun juurteni alla lepää
ei sankari, ei taikuri –
Tästä löysi
ikuisen kodin

Сөдз поэзиялөн –
грешник,
Грешной мирлөн –
сөстөм морт».
(1989)

puhtaan runouden –
syyllinen synnintekijä,
syntisen maailman –
puhdas ihminen.”

Кин висъталас?

О ежели бы кужи аслам стихөн
Коть невнучка отсавны коми йөзлө.
Сэк верми бы висътавны ме ошшасьтөг,
Что кыздз поэт не весь оланөс олі.
Но кин висъталас, мымда май отсалө,
И мымда гажсө сетө лымдорчача?
(1997)

Kuka kertoo?

Jospa säkeilläni osaisin
edes hiukan auttaa komin kansaa.
Silloin voisin kerskaamatta sanoa:
ei ollut runoilijalla turhaa elämää.
Mutta kuka kertoo,
minkä verran auttaa toukokuu,
ja minkä verran lumikello tuottaa iloa?

Galina Batševa (1952–)

Galina Mihailovna Batševa syntyi 5.4. 1952 Kudymkarin rajonin Selevan kylässä. Hän suoritti opinnot Kudymkarin opettajainvalmistuslaitoksessa ja toimi sen jälkeen lähes kaksi vuosikymmentä opettajana. Etäopiskelijana hän suoritti myös A.M. Gorkin kirjallisuusinstituutin opinnot. Hänen ensimmäiset runonsa painettiin v. 1972, ensin sanomalehdissä ja erilaisissa kokoomateoksissa. Hänen ensimmäinen oma runokirjansa oli v. 1983 ilmestynyt *Цветитө рябина* (’Pihlaja kukkii’), toinen *Асья зарни* (’Aamun kultaa’) vuodelta 1988, ja kolmas v. 1992 ilmestynyt *Төліся рыттэз* (’Kuutamoisia iltoja’).

Tämä ensimmäinen komipermjakkilainen runoilijatar kokee kodin, lähiympäristön, lähimpiensä piirissä onnen, joka purkautuu ilona, loistavina väreinä hänen runoonsa:

Кыдз ме верми овны
Тэтөг сымда луннээ?
Гажтөм пемыт ойö
Кыдз ме синнээ куньлі?
Аддзыны ог вермы
Эталö ответ ме.
Талун керку шөрöt
Öтмөдөрö ветла.
Кисьтөм ыджыт пожтыр
Мича рыт звездаэз,
А сьөлөмө позтөм,
Оз радуйтчы талун.
Кыдз ме верми тэтөг
Овны сымда оджжык?
Талун час кеж петін –
Берт жö гортö чоужжык.
(1988: 35.)

(Tekstin esittää myös Tsypanov 1999: 100, ja tässä on siteerattu juuri Tsypanovin esittämä versio. Vuoden 1988 tekstistä puuttuvat tämän myöhäisemmän version säkeet 9–12.)

Kuinka pystyin elämään
sinutta niin kauan?
Kuinka silmät sulkemaan
ilottomina öinä?
Nyt en pysty löytämään
tähän vastausta.
Tänään edestakaisin
kuljen pitkin tupaa.
Kopallisen tähtiä
kaatoi kaunis ilta.
Vaan ei nyt voi iloita
sydämeni koditon.
Kuinka pystyin sinutta
niinkin kauan elämään?
Tänään lähdit tunniksi –
palaa toki aiemmin!

Локті гортö рытса кадö,
Гаж сьöлöмам – кыз öгыр.
Вот бöра висьтасьö бабö
Сякöй торсö меным тыр.

А звездаа рыт вайötö
Счастье тöдвылам вились,
Кöда кипöлöt новйötic
Кöркö, кöдö ме вунöti
Сэсса ачым, эг видзчись.

Татöн буржыка радьяссьö,
Кытöн öктic вын кикок,
Кытöн зарникöt окасö
Менам коми пельöсок.

Кытöн сьылö öддьöн гажöн
Тулыс кадö сера кök,
Кыт ветлötöm кöркö важын
Мича Зарань Перакöt.

Локті гортö. Шондi пуксьö.
Гаж сьöлöмам. Только вот
Пöлатёкö лоом учöt,
Кötь кытчö тэ узьны вод.
(1988: 18)

Kotiin lähdin illan suussa,
ilo hehkui sydämessä.
Isoäiti kertoo siellä
minullekin kaikenlaista.

Illan tähdet johdattavat
onnen jälleen muistiini,
sen, ken kädestä talutti,
vaan jonka itse unohdin,
jota en odottanut.

Ilokin on täällä vahva,
missä vahvistuivat raajat,
missä kultasuudelmainen
komilainen kulmakunta,

missä kukkuu iloisena
kevätkäki kirjjava,
missä samoilivat muinoin
kaunis *Zaran'* ja *Pera*.

Lähdin kotiin iloisena.
Laskee aurinko. Pieneksi
on jo käynyt laveri.
Johonkin makuulle on mentävä.

(*Pera* on komipermyjakkien uskomusten mukaan heidän esi-isänsä. *Zaran'* oli aurin-
gon tytär, komien kantaäiti, Peran vaimo. –
On oletettu, että nimen taustalla saattaa olla
kantapermiin saatu iranilainen lainasana
zarn'i 'kulta' ja oma sana *an'* 'nainen'.
Komeille sanan merkitys olisi ollut 'aamun-
koiton nainen' – *Komi Mythology* 252-4,
359.)

Ой тэ, гожся рытсея кадöй,
Горт роднöй да гажа.
Зарни алöй дöра ряддэз
Кыйö, тölись лажмыт.

Сьылö гора сьыланкылөн
Улицалөн йылыс,
И сьөлөмкöt йитсьö сьлөн
Дона сьыланкылыс.

Эстөн челядькад чулötи,
Любитөм панталі.
Том сьөлөмөс шог зэлötис,
Дойдö нельки талун.

А ытшкисьлім кыз одзасьтөн,
Кыз юктавлім вöввез...
Эг думайт быдöс ме этö,
Эта быдöс вöлі.

Ой, ті гажа гожся рыттэз,
Йиджитö сьөлөмөдз,
Угöлок ті сьись босьтit,
Да и олат öнөдз.
(1983: 18–9. 1988: 15)

Чеччö зарни лөз туманын,
Саймö вөр, и ловзьö му.
Алöй асывся печканісь
Шöрт пондötö гожся лун.

Сэтись кыяс сія дöра,
Шогмас уна сорт узөр.

Voi aikaa kesäiltojen,
kuin kirkas koti siinä.
Taivaan reunalla kutoo kuu
kullanpunaista palttinaa.

Kadun päästä kuuluu laulu,
joka on niin helkkyvä.
Kiinnittyy se kallis laulu
sydämeeni lujasti.

Täällä lapsuusajan vietin,
rakkaudenkin kohtasin.
Suru pusersi sydäntä,
siihen sattuu vieläkin.

Kuin kilvassa heinää niitin,
hevoksetkin niin juotin...
En miettinyt silloin tätä,
näin vain kaikki tapahtui.

Voi te kirkkaat kesäillat,
imeydyitte sydämeen,
siitä saitte oman nurkan,
siinä elätte edelleen.

Siniseen usvaan kohoaa kultaa,
metsä herää ja maa virkoaa.
Aamun rukista punainen lanka
kesäisen päivän nyt aloittaa.

Siitä se kutoo palttinaa ja siihen
kuvioita niin monenlaisia.

Бытьтö бабöлөн жö, тöрас
Сэтчö сякöй рöма шöрт.

Sekoittuu näes, kuin isoäidillä,
siihen lankoja kaikenvärisiä.

Кыяс отирлö туёккез,
Велва юлö – гажа кöдж.
Бабылоккезлö – цветоккез
Тэчас кись сылөн, оз öш.

Se kutoo polkuja ihmisille,
Velva-joelle iloisen mutkan.
Sitten kukkia perhosille,
pirtaan panee kaikki talteen.

Кыяс меным лөнъ гижöттэз,
Сылас ны пытшкын сёлöм.
Некö шогмö ни, видзöт тэ,
Нылөн негора сьылöм.
(1988: 118)

Minulle viestejä sitten kutoo,
joista sydämeni heltyy niin.
Ja tuntuu: nyt kaikki onnistuu.
Niistä soi laulu, se hiljainen.

Гажтöм кутöм лым столасö,
Йöр керöсын керсьöм жуй.
Увтас радсянь сёд синваөн
Том шорок писькötö туй.

Ikävä tarttui lumikinokseen,
hakamaa mäellä vaikenä.
Sen alla mustin ilonkyynelin
pieni puro tietä näversi.

Вежöм вывтсö асив кадö
Том рябинпу – гаж чужöм.
Велва дорын бадья садын
Кай бöбöтлö том сёлöм.

Aamuksi vaihtoi jo vaatteensa
pihlaja – on ilon syntymä.
Pajukossa Velva-joen rannalla
viekottaa lintu nuorta sydäntä.

Паськыт ыб кымöс кушötис –
Нянь быдтисьлөн сёлöм шог.
Жагөн сьыланкыв понлötис
Крыша увтын дудіок.
(1983: 38, 1988: 133)

Otsansa paljasti laaja pelto –
sydänsuru maamiehellä.
Hiljaisen laulunsa aloitti jo
kyyhkynen räystään alla.

Мöдötча катшасинö гожся лунö,
Мед меланьö дзарнитін, дона друг.

Kesäpukuni on päivänkakkaroista,
jotta huomaisit minut, ystävä.

Бөра мед ордчөн сэтчин тэкөт муним,
Кытөн юокным керө ыджыт круг.

Ме не басөк пө, шуоны мукөдыс.
Ась, поди, сідз, да и кытшөм сэсь толк.
Эд менам муө Велва юө көджын
Быд гожум кыйө ме понда венок.

Сө кывтө юө сідз жө, кызд и кадыс,
Немымда өтік местын оз сулав,
Мед вөлім отамөдлө, другө, радось,
Венок да менчим синнэзөс нөдждав.

Сьөлөммэз эмось чорытось и лөгось,
Некөр мукөдсө он немөн вөрзьөт.
А ме сьөлөмөс ассим бура төда –
Оз обидит, немөн кө он вөрзьөт.

Мед отамөдсянь кылім ласков шыэз,
Не весь мед вөлі кыйөма венок.
Ло, другө менам, пыр не өддьөн ылын,
Кытөн шушкөтчө сөдз да лөнь юок.
(1988: 120–1)

Кытшөм эд лымыс менам вөра крайын,
Көр тулыс кисьтө сэтчө ассис рөм...
Сьөлөм кытчөкө кайө жагвыв, кайө,
И öзйө, öзйө не ни том чужөм.

Ой, Коми муө менам, тэнат отыт
Пейзажжез осьтө меным, бытьтө вөт.
Кытшөм счастливөй, көр ме аслам гортын,
Көр гажтөм менчим морос оз вөрөт.
(1988: 110)

Sitten rinnakkain voimme täältä lähteä
sinne, missä joki tekee mutkansa.

Kaunotar en ole, sanovat toiset.
Mitä väliä nyt sillä olisi!
Onhan Velva-joen mutkassa maani
ja saan sieltä joka kesä seppeleen.

Soluu eteenpäin joki, kuin aika.
Eivät ne koskaan paikoillansa pysy.
Ystäväni, ollaan toisillemme ilona!
Katso silmiäni ja seppelettä!

Sydämet, kovat ja kiukkuiset,
eivät toistaan millään hellytä.
Oman sydämeni silti tunnen,
ei se loukkaa, jos ei siihen kajoa.

Ei seppelettä turhaan sidottu:
jotta kuuluisi hellyys äänistämme.
Ole, ystävä, aina siellä lähellä,
missä soljuu joki, kirkas, lempeä.

Millainen lumi metsäisellä maalla,
kun kevät valaa siihen värejään ...
Sydän hitaasti virkooa, virkooa,
saa punehtumaan ei enää nuoret kasvot.

Oi Komin maani, sinun lakeutesi
avaa minulle unen maisemat.
Kuinka onnellista olla kotona,
kun ikävä ei rintaa satuta.

Счастливей, другө, сийөн ме,
Мыля кытөнкө тэ ветлөтан,
Мыля пыд ойө чөскыт вөтын
Ме тэныт синнэзат видзөта.

Гижөтөс гижа, көть и сьөкыт,
Ме то рябиновөй листокө,
Мед көркө тулысса төлокөн
Тэ менө төдвылат уськөтин.
(1988: 57)

Ме рифмуйта олөм любитөмкөт,
Зарни рөмсө – жельнөг цветитөмкөт.
Эна рифмаэз дорын шоччися,
Дугдө сэк нельки юр менам висьны.

Долыт рифмаыс счастье – окасьны,
Оз ков этася буржыкыс нем эд.
Только өшта мукөдпырся ачым
Нийө, бөр сьөктө жагвыв юрвемө.

Локтө кыв ме дын «шог» и мөдиккез,
Көть тэ кыз ныкөт пессьы да видчы,
Всё равно колө кошшыны рифма
Сы кузяө жө, сия жө ритмын.

Сэтшөм чорытө, сэтшөм жө лөгө,
Өтик слогаө, бытьтө майөгөс...
И көть кыз тэ пышшав, откажитчы,
Вөтчө тэ сьөрө кыв, бытьтө притча.

Olen onnellinen, ystävä:
jossakin nyt sinä vaellat,
ja yöllä, makeassa unessa,
silmiisi saan jälleen katsella.

Pihlajan pikku lehdyköihin
kirjoitan, raapustan viestini,
jotta kesäisen tuulen myötä
minä juolahtaisin muistiisi.

Minä riimitän elämän ja rakkauden,
kultaisen värin ja villiruusun kukinnan.
Näiden riimien ääressä itse saan levon,
siinä katoaa myös kipu päästäni.

On mieluisa riimi myös onni, suukottelu,
sitä parempaa en koskaan tarvitsekaan.
Jos ajoittain itseni olen kadottamassa,
sillä hitaasti taas aivoni hedelmöittyvät.

Tulee luokseni sana ”tuska” kumppaneineen.
Vaikka kuinka niiden kanssa kamppailisi,
yhtä kaikki on riimi niille etsittävä,
sanat samanrytmiset, sanat samanpituiset.

Sanojen yhteen tavuun, kovaan, vihaiseen,
on saatava työnnetyksi ikään kuin seiväs.
Kuinka yritäkään kieltäytyä, kätkeytyä,
sana ajaa sinua takaa kuin paraabeli.

Нем он кер, колö кошшыны слоггез.
Эд и шондi не пыр öткодь овлö,
То шыннялö, югöррез козьналö,
То кымöрын чужом сылөн алöй.

Et voi muuta tehdä, on tavut etsittävä.
Eihän aurinkokaan aina yhtäläinen ole,
milloin hymyilee, säteitensä lahjoittaa,
milloin punapilvi kasvojansa verhoaa.

Ме рифмуйта олөм любитөмкöt...
(1992: 23)

Minä riimitän elämän ja rakkauden.

Ljudmila Guljajeva (1952–)

Ljudmila Petrovna Guljajeva on syntynyt 12.3. 1952 Jusvinskin rajonin Larinan kylässä. Keskikoulun päätettyään hän opiskeli Permin pedagogisessa instituutissa. Nyt hän opettaa venäjän kieltä ja kirjallisuutta sekä komipermjakin kieltä ja kirjallisuutta keskikoulussa. Hänen runojaan julkaistiin monissa lehdissä. V. 1991 valmistui sitten hänen ensimmäinen oma runokirjansa *Оланын биок* ('Tuli elämässä') Permin kustantamon komipermjakilaisessa osastossa. Hänen toinen runokokoelmansa ilmestyi Kudymkarissa 2001: *Годдэз да каддэз* ('Vuosia ja ajanjaksoja'). Ihan äskettäin, kesäkuussa 2011, Budapestissa ilmestyi valikoima Guljajevan ja Startsevan runoja unkariksi: *Jön a tavasz esve-kelve* ('Kevät tulee kompuroiden'), kääntäjänä Katalin Nagy.

Ljudmila Guljajevan runouden lukija kokee lukevansa rehellistä tekstiä, joka on purkautunut paperille kirjoittajan sisimmän pakottamana:

Лоис тридцать. Годдэз мунöны.
Пöрись кадыс локтас топ.
Ола, поди, и не умöля,
Поди, бура... Только вот...
Мыйкö сьölөм висьö тэ понда,
Ветлö жилаэзын шог.
Эд лөгасимö ми нем понда –
Натьтö, тэ лöсьötин мөг.
...Оз вунötссы, кытчöдз ола ме,
Иньва юлөн берег дор,

Vuodet vierivät. Kolmekymmentä.
Vanhuus tulee toden teolla.
Elän, enkä lainkaan huonosti,
oikeastaan hyvinkin ... Mutta
vuoksesi ahdistaa niin sydäntä,
murhe kiertää verisuonissa.
Mehän suutuimme aivan tyhjästä –
no, sinä taisit löytää aihetta.
... Ei unohdu tässä elämässä
Injva-joen rantatörmä,

Кыдз кутчисимö ми полöмөн
И вунöтiмö, что сёр.
Эг малав ме югыт кудриэз
И окавны эз вöв смев.
Иньва ю – и сöдз, и гудыра –
Сьылiс негора припев.
И пукалiмö – вапöткаэз –
Киын ки, оча пельпон.
Кöсйис отир: «Лоат öтлаын –
Тiйö, топ кыдз сой да вон.»
Сойөн-вонөн сiдз и кольччимö,
Керим быдыс аслыс поз...
Кадыс кывтö. Только Кольчикöс
Сё вунöтнытö оз позь.
(1991: 6)

Кытөн бы тэнö эг пантав,
Сё сьöлöм менам ёткöпалö.
(Сiя быдөн понда пöдналöм,
Но тэ дын – зарниөн öгралö,
Кöть кадыс уна ни чулалiс.)
Сьöлöм – не вöв: он öмлöсав.
(1991: 9)

Нельки тöвся кузь вöттэзын
Меным тэнö не вöтны ни.
Туйез дзугсьöны-разьсьöны,
И ыбöссэз пöднассьöны.

Дзик не вöтын, а сказкаын
Кыскö тэнö Савраскоыс.
Ылö-ылö ни лэбзьöмат –
Он вöт подөн, не верзьöмөн.

millä kaulailimme arkoina
ja unohdimme: oli myöhäistä.
En silittänyt tukkaa vaaleaa,
ei rohjennut hankään suudella.
Injva-joki – kirkas, sameakin –
hiljaa lauluansa lauleli.
Kuin vesilinnut siinä istuimme,
olka olkaa vasten, käsikkäin.
Ihmiset puhuivat: ”Tehän olette
kuin sisar ja veli, pari näin.”
Kuin siskoksi, veljeksi jäimmeekin,
teimme itselle pesän kumpikin ...
Aika rientää. Mutta mennyttä
ei voi koskaan silti unohtaa.

Missä sinut kohtaisinkin,
sydän heti hytkähtää.
(Muuten aina telki päällä –
lähelläsi hehkuu kultaa,
vaikka kului jo niin aikaa.)
Ei sydän ole hevonen,
sitä ei voi suitsiin panna.

Pitkässä talviuinessakaan
sinua en enää tavoita.
Tiet ovat kadonneet, ummessa,
ja telki kaikissa ovissa.

Ihan kuin sadussa, unessa?,
vetää puoleensa Savrasko.
Et tavoita jalan, et ratsulla –
niin kauas pääset vain lennossa.

Тэ кытөн, менам счастьеё?
Не оз небсьы, вузассы не...
Не оланын, не вөттэзын
Тэнö оз позь судзöтны ни.
(1991: 10)

Сы дырна ме бөбөтлі ачымөс,
Что мичамас ме понда ашыныс,
Что чулалас и пурга-падера,
И бергөтчас олан шонді ладорнас;
И быдөс эшö менам одзланьын.
И любитны ме ешта одзза моз.
Эд и лымыс пыр сылө первойыс –
Нем төчитны весь сьөлөм и нерввез.
Только төда: бөбөтла ме ачымөс,
Тэтөг абу ме понда ашыныс.
(1991: 12)

Чулалөм сказка

Июнь козьяналісь öктытөм дзоридзвез,
Шонді кисьтис небосянь югөррез.
И ковөррез кыйис рөма видзыс,
И бергаліс вальсын гажа вöрыс.

И каёккез дзульзисö быд вынісь,
Гажа песня видз вевдөрöt уйис,
И сибөтчис сія пуэз дынö,
Сөстөм руыс одзлань гажсö нуис.

Эта шудын пөттөдз ме купайтчи,
Шуи царство тэнат дона нимөн.

Missä olet sinä, onneni?
Ei sinua osteta, kaupata.
Ei elämässä, ei unissa
sinua enää voi tavoittaa.

Näin kauan itseäni petkutin:
valkenee minullekin huominen,
ohitse menee tuisku myrskyinen
ja aurinkoon päin kääntyy elämä.
Odottaa kaikki vielä edessä.
Entiseen tapaan ehdin rakastaa.
Ensi kerralla sulaa lumikin.
Ei mikään turhaan kalva sydäntä.
Tiedän silti: itseäni petkutan.
Ilman sinua ei ole huomista.

Loppunut satu

Kesäkuu lahjoitti kukkuroittain kukkaa,
taivaalta viskoi aurinko säteitänsä.
Värikkäitä ryijyjänsä kutoi niitty,
valssissa pyörähteli iloinen metsä.

Minkä vain jaksoivat sirkuttivat linnut,
niityn yli liukui niiden iloinen laulu,
sitten se puita jo lähenikin.
Eteenpäin vei iloa raikas tuuli.

Onnessani kyllikseni uiskentelin,
sai kalliin nimesi tuo valtakunta.

Но олан дворецезнымӧс разис.
...Кыдз ни олан, зарниа кушинӧй?
(2001: 49)

Palatsimme kuitenkin elämä hajotti.
... Kuinka voit nyt, metsänaukea-kulta?

Тэ видзӧт менам синнэзӧ,
Ныын адззан быдӧс:
И зелёнӧй равнинасӧ,
И юоклісь пыдӧс.
Ойын гажа звездаэсӧ
И ёжгыль тчӧм кымӧр.
Нія тэныт висьталасӧ,
Мый ог шу ме некӧр.
... Тэ видзӧт менам синнэзӧ.
(2001: 62)

Katso vain minun silmiini,
niissä näet kaiken:
viheriöivän aukean,
pienen joen pohjan,
keräksi kiertyneen pilven,
yön iloiset tähdet.
Sen ne sinulle kertovat,
mitä minä en koskaan.
... Katso vain minun silmiini.

Ой мышкыртчис ме ольпась весьтӧ,
Дойдӧм сьӧлӧм сія оз веськӧт.

Yö kumartui minun vuoteeni ylle.
Se ei kipeää sydäntä paranna.

Бркыт руӧн кизз оз шонтышт,
Сьӧкыт онӧн менӧ оз нырышт.

Kylmä ilma ei käsiä lämmitä,
raskas uni ei minua nujerra.

Сӧ тӧждісьӧ ой ольпась дорын,
А ольпасьӧ менам – зэв чорыт.

Niin näkee vaivaa yö vuoteen äärellä,
mutta minun vuoteeni on hyvin kova.

А ольпасьӧ менам иззэза,
Сысянь думаэзӧ изӧны.

Minun vuoteeni on jopa kivinen,
siinä kivettyvät ajatuksetkin.

Одзлань-бӧрлань сӧ тарласьӧны
И оланыскӧт одзасьӧны.
Мый мышкыртчин, ой, ольпась весьтӧ?
Дойдӧм сьӧлӧмӧс тэ он веськӧт.
(2001: 74)

Sinne tänne ne siinä piehtaroiivat,
yrittävät elämänkin ylittää.
Yö, miksi kumarruit vuoteeni ylle?
Ei kipeä sydän siitä parane.

Но эм жö!

Кытöн тэ, счастьеелöн звезда?
Кинлö ни олан туй югдöтан?
Ог адззы ме тэнö мыля,
Неужто бокöт мунны мöдан?

Ме олі – эг дзарьяв гөгөр –
Кажитчис: туйыс веськыт, волькыт,
Юр весьтын абу сьöд кымөр,
И гажöн ю котöртö-больгö.

Но мый эта? öтiк оськöв,
Мöдик – чужйиси ни, джöмдала.
То паныт тöлыс лэчытöв,
То лёк öбида öмлöсалö.

Но эм жö менам, эм звезда!
Ме этö бура тöда ачым.
Но ог тöд, мыля сы дырна
Ме кошша сйö и ог адззы.
(1991: 16)

Дума кыскö кытчöкö ылö:
Ме уна бы овтöн адззыла.
Ме кытшöвта бы Му-планета
И видзöта, кыз овсьö светас.

Югыт шондiа ласков муэз
Ме пантала бы зэв кузь туйын,
И бель чочком лымовöй крайö
Лэбзя кокнит борддэза кайöн.

Se on olemassa!

Missä olet, onnen tähti?
Kenen elontietä valaiset?
Sinua en näe. Miksi?
Todellako ohi liikkuisit?

En katsellut ympärille –
tuntui: tie on suora, sileä.
Musta pilvi pois pään päältä,
solisee jokikin iloa.

Vaan mitä nyt? Yksi askel,
toinen – astun harhaan, kompastun.
Kirpaiseva vastatuuli.
Jo jään mielipahan kahleisiin.

Mutta minulla on tähti!
Sen itse tunnen selvästi!
En vain tiedä, miksi yhä
etsin – enkä saa silmiini.

Mieli pyrkii kauas jonnekin,
nähdä paljon minä tahtoisin:
kuinka maailmassa eletään.
Niinpä kiertäisin Maa-planeetan.

Kirkkaan aurinkoista maastoa
vaeltaisin teitä pitkiä,
lumenhohtoisia seutuja
lentäin keveänä lintuna.

Оз ков меным оланын берся –
Ась оз ор некөр гажа песня.

Ме быдос бы это адззыла,
Но бы гортын сайма асылон.

(1991: 47)

Elämään en paljon tarvitse,
kunhan kestää laulu iloinen.

Kaiken silti nähdä tahtoisin,
kunhan kotona aamuun heräisin.

Fjodor Istomin (1954–)

Fjodor Stepanovitš Istomin syntyi 24.3. 1954 Iso-Sidörin kylässä Kudymkarin rajonissa talonpoikaisperheeseen. Isä oli sodassa vammautunut, ja poika tottui työntekoon jo ennen kouluun menoa. Vuonna 1937 vankilaan suljettujen ja sille tielle kadonneiden isovanhempien takia lapsia nimiteltiin kulakkipennuiksi, ja niin tuleva runoilija – hän oli jo neljäs-luokkalaisena aloittanut kirjoittamisen, silloin venäjäksi – toivoi vain pääsevänsä pois, kaupunkiin. Koulun käytyään hän menikin Permiin työhön tehtaaseen, opiskelikin. Kolmen Permin vuoden jälkeen hän v. 1973 pääsi aloittamaan työn Kudymkarissa, kirjeenvaihtajana piirikunnan sanomalehdessä. Armeija-aikansa hän toimi divisioonan sanomalehden erikoiskirjeenvaihtajana. Tuolloin hän oli alkanut jo kirjoittaa omia tekstejään komiksi. 24-vuotias kirjoitti ensimmäisen näytelmänsä ja neljä vuotta myöhemmin toisen, runomuotoisen satiirisen komedian, jota menestyksekkäästi esitettiin piirikunnan teatterissa. Vuosina 1984-86 Istomin oli johtotehtävissä Permin kirjankustantamon komipermjakkilaisessa osastossa. Hän suoritti myös etäopiskelijana A.M. Gorkin kirjallisuusinstituutin opinnot. Sittemmin hän on toiminut kirjallisuuden konsulttina, johtotehtävissä piirikunnan kirjallisessa yhdistyksessä. Neuvostoliiton kirjailijaliiton jäsen hänestä tuli 1988.

Hänen runojaan alkoi ilmestyä eri lehdissä vuodesta 1971 alkaen. Hänen ensimmäinen oma runokokoelmansa *Шонди воть* ('Auringon pisara') ilmestyi 1979. Sitä seurasi neljä muuta komipermjakin kielistä: v. 1984 *Лымчиррез* ('Lumihiutaleita'), v. 1987 runoja ja komediankin sisältänyt *Шутём* ('Uudismaa'), v. 1990 *Олёна*. V. 1994 ilmestyi *Шуд да шоз* ('Onni ja murhe'), johon on edellisistä kokoelmista valittu runotekstejä ja kirjoitettu myös uusia runoja. Kirja sisältää myös aforismiosaston. Kirjailija päättää tämän kirjansa omaelämäkertansa selostavaan lyhyeen tekstiin (s. 381-2) – jota tässäkin esityksessä on käytetty hyväksi – ja lopettaa tekstinsä seuraavasti: ”Koko minun luomistyöni on oikeudenmukaisuuden etsintää, joka aiemminkin piilottautui, mutta nyt

”demokratian” aikana kätkeytyi vieläkin kauemmaksi. Mutta koska maan päällä on kasvamassa lapsia, ei voi käsiään jättää toimeettomiksi.” Kyllä tämä runoilija etsii rakkauttakin, ja sitäkin oikeudenmukaisesti.

Көр тэнат шонді рытланьö лэдзчисьö,
Тэ он ни овны одззамоз тэрмась.
Но сёравно гусьöника видзчисян
Кытшöмкө шуд, көть неыджытö ась.

Kun aurinko on länteen laskemassa,
et enää tavoittele entistä.
Vaikka kuinka pikkuruista onnea
vain odottelet silloin vaivihkaa.

Казялан сэк, что мыйкө тэнö орддис,
Мыйтөг и мунны му вывсис оз позь.
И тэ вежортан: көдö одзжык ёрдін,
Ся важын ни панöм лолат поз.
(1994: 130. Годö 1986.)

Mutta tajuat: jäit paitsi jotakin,
mitä ilman ei maan päältä lähdetä.
Ja ymmärrät: minkä kirosit aiemmin,
jo ajat sitten teki pesän sieluusi.

Тэ бокам и сэтшöм ылын –
Петö нельки полöм.
Баитан мыйкө, а кыла
Ассим шардöм сьöлöм.

Olet vierelläni ja niin kaukana –
ja nyt tuntuu melkein pelottavalta.
Jotakin puhelet, mutta tunnen vain
sydämeni jähmettyneen kauhusta.

Юрсиез и синнэз энö –
Эн тэ жалейт сэк нем...
Неужто былньöя тэнö
Көркө окавлі ме?
(1994: 134. Годö 1986.)

Ne samat hiukset, ne samat silmätkin –
et silloin lainkaan säälinyt minua ...
Suutelinko todella
silloin kerran sinua?

Ми чужам, мед судитны öтамöдöс,
Көр шонді эшö вылын, рытöдз дыр.
И кулам, мед проститны öтамöдöс,
Проститны, мед оланыс вöлі пыр.
(1994: 136. Годö 1986.)

Me synnymme tuomitaksemme toisiamme,
kun aurinko on vielä korkealla ja iltaan aikaa.
Ja kuolemme antaaksemme toisillemme
anteeksi,
antaaksemme anteeksi, jotta elämä olisi
ikuinen.

Туман лысваён пуксьё юрси ыльö.
Гөгöрын нем оз тыдав, только кылö,
Радуйтча, мыля оз пантась некин,
И сылö, мыля öнi ме – некин.

Некин. Кыдз эта гөрöм ульзьöм муыс,
Кытi ме жагвыв шыэз съöртi муна
И сё ылöжык бöрам коля горт...
Пожум. Шорок. Зороддэз.

Тöлись. Морт...

(1994: 141. Годö 1987.)

Гижны бы кывбур –
Мед бергалiс юр,
Сьылiс рам сьöлöм
Да шыннялiс öм.

Но оз пет некыдз.
Кöз, былись, не кыдз.
Менам дона край,
Ох, эшö не рай.

Бокöt мунö шуд,
Оз гажötсö уд.
Ловпöдтана шог
Локны кошшö мог.

Гижа сэк кывбур,
Кыдз укötö юр,
Поиктö сьöлöм,
Пильтырасьö öм.
(1994: 173. Годö 1987.)

Sumu kastehelminä tarttuu hiuksiini.
Ympärillä ei mitään, ääniä pelkästään.
Ploitsen: kukaan ei tule vastaan.
Pois haihtuu sekin, miksi olen ei-kukaan.

Ei-kukaan. Kuin tämä kynnetty märkä maa,
jota hitaasti kuljen, äänien mukaan.
Yhä kauemmaksi koti taakseni jää ...
Mänty. Puro. Oraat.

Kuu. Ihminen ...

Pitäisi runo kirjoittaa,
joka saisi pään pyörälleen,
sydämen saisi laulamaan
ja suunkin nauramaan.

Mitään ei ole syntyäkseen.
Eihän ole kuusi koivukaan,
ja kallis kotiseutuni
ei vielä mikään paratiisi.

Onni on ohimenevää,
ei tuo iloa juomakaan.
Murhe, raskas, jäytävä,
etsii keinoa lähetä.

Nyt voin runon kirjoittaa,
joka saa pääni huimaamaan,
sydämen raskaasti jyskymään
ja suun itkusta vääntymään.

Ме тэнö сідз любиті сэк,
Кыдз öні, натътö, ог и вермы.
И мый жö öні меным керны?
Поди, каитчыны кузь век?

А тэ сералан, бытьтö нем
Миян коласын эз и вöвлы.
Ме ачымöс гусьöник öла.
«Неужто эз вöв, эз вöв нем?..»
(1994: 174. Годö 1987.)

Тэ вöлін ме понда – кыдз асыв,
А лоин ме понда – кыдз рыт.
И весь тэ одззамоз чатрасян –
Тэ меö он ни сэсса пыр.

Чулаліс дöс – мый, поди, вöлі.
Чулаліс дöс – мый эз и вöв.
Ме öні ачым асьöс öла,
Тэ öні тожö асьтö öв.
(1994: 175. Годö 1987.)

Ми быдöнным –
öтамöднымлөн зеркалоэз.
Видзöтам öтамöдным вылö
и повзöмön казялам:
кыдз жö колö вежсьыны,
медбы шусьны Мортөн.
(1994: 186. Годö 1988.)

Silloin niin sinua rakastin
kuin nyt en edes pystyisi.
Mitä nyt pystyn tekemään?
Vain pitkää vaihetta katumaan?

Naurat, ikäänkuin välillämme
mitään ei olisi ollutkaan.
Itseäni salaa tyynnyttelen:
”Ei kai mitään ollut, ei tosiaankaan? ..”

Kuin aamu olit sinä minulle,
mutta tuli kuin ilta sinusta.
Turhaan entisenlailla ylväilet,
minuun et enää sillä tehoa.

On kaikki ohi – mitä kenties oli,
ohi sekin – mitä ei ollutkaan.
Nyt vain tyynnyttelen itseäni.
Tyynnyttele itsesi sinäkin.

Me olemme kaikki
toistemme kuvastimia.
Tarkkailemme toisiamme
ja säikähtäen toteamme,
kuinka paljon on meidän muututtava,
jotta voisi meitä Ihmisiksi nimittää.

Көр узыё шонді, лов лэбалё
И мыйкё тёттөмө висьталё,
Кытчөкө корё, кыскө вылө,
Кысянь силькан вежөрттөм кылө.

И абу жаль быдөс, мый вөлі,
Мый тэнө талис, сэсся өліс,
Мый көсйис тэныт и – козьналіс,
Мый иньдіс и пернапасалис.

И полан, медбы лун эз локты,
Мед не видзчисьны, кода лотөм,
Мед ас йылись вились не тодны,
И овны кыдзи страшнөй вөтын.
(1994: 190. Годө 1988.)

Понпутша шонді, нем видзөтны,
өтөрын керө дивнөй удж.
Охота ки вылын вуджөтны,
Кытчөдз том ныв шорок эз вудж.

Охота овны и радьявны,
вунөтны дөс, мый сөскө лов,
И мыйкё сэтшөмө пантавны,
Мый светас, поди, оз и ов.
(1994: 195. Годө 1988.)

Пондыла музыка висьтасьны.
Одз тулыс. Дзардө быдкодь рөм.
Льөмпу дзоридзөн лун кымрасьө,
И гымалөм туйө – сьылөм.

Kun aurinko on unessa, sielu nousee lentoon,
puhuu käsittämättömiä,
kutsuu jonnekin, vetää ylöspäin,
mistä mieletön kellon kilinä.

Eikä ole sääli sitä kaikkea, mikä oli,
mikä sinut maahan polki ja sitten tyynnytti,
mitä sinulle lupasi – ja lahjoittikin,
minkä pois lähetti ja ristinmerkillä siunasi.

Ja pelkää, että päivä ei tulisikaan,
että se ei odottaisi, jota ei olekaan,
että et itseäsi enää jälleentuntisi
ja eläisit kuin hirveässä unessa.

Kesakkoinen aurinko, jota ei voi katsella,
ihmetöitä tekee ulkona.
Ottaa se käsiin! ja sinne kuljettaa,
missä ylittäisi puron neitonen.

On halu elää, iloita,
unohtaa, mikä kalvaa sielua,
ja törmätä johonkin sellaiseen,
mitä maailmassa ei ehkä olekaan.

Musiikin kertomuksen aloitan.
Kaikin värein varhaiskevät loistelee.
Tuomi kukkineen päivää varjostaa.
Tielle kuuluu huuto – laulua.

Быд турунокыс вывлань кыссьö.
Дзик серебро, жолькötö ва.
Кöдзысөн гаж сьölöмат гыззьö,
И руыс сöстöм, кыз синва.

Уськötчан гатш зелёнöй райö.
Пöдналан синнэз. Кывзан лов.
И тэныт мирыс асьтö вайö,
И сэсса сысянь нем оз ков.
(1994: 196. Годö 1988.)

Медбөрья гожумся луннэз,
Медбөрья шондi югөр
Сидзöны лолöдз – и вунö
Тöння обидалөн көр.

Эм эшö руыс лолавны,
Эм эшö вötö – лэбавны,
Эм эшö кин понда ковны.
Мый жö сэк меным не овны!
(1994: 197. Годö 1988.)

Тэ эм – кызь кытöнкö море.
Тэ эм – кыз кытöнкö керöссэз.
Тэ эм – кыз кытöнкö пустыня.
Тэ эм. И ась ме дынсянь ылын,
Ме ола, и одзлань видзöта,
Кötь бөрда, но сё жö надейтча,
Что эм эшö тöдтöм пустыня,
Керöссэз кымөрöдз и море...
(1994: 226)

Joka ruohonkorsi ylös kurkottaa.
Veden kirkas helke pelkkää hopeaa.
Karisevat sydämeen ilon siemenet.
Ilma kuulasta kuin kyynleet.

Selällesi paratiisiin vihreään.
Silmät suljet. Sielua kuuntelet.
Tämä rauha sinulle tuo itsesi.
Etkä sitten enää mitään tarvitse.

Viimeiset kesäiset päivät,
auringon viimeiset säteet
tunkeutuvat sieluun – ja unohtuu
eilisen mielipahan maku.

On vielä ilmaa hengittää,
on vielä uneni – lennellä,
on vielä hän, joka tarvitsee minua.
Mikä sitten minun on ollessa!

Sinä olet olemassa – kuin meri jossakin,
sinä olet olemassa – kuin vuoret jossakin,
sinä olet olemassa – kuin aavikko jossakin.
Sinä olet olemassa. Ja vaikka kaukana luotani,
minä elän ja katson eteenpäin.
Ja vaikka itken, luotan siihen,
että on olemassa vielä tuntematon aavikko,
pilviin ulottuvat vuoret, ja meri ...

Пантасин – и вежсис оланö.
Югйöвтис съд рöмын югөр.
Мый вöлі кыз шог нетуяна,
Козьналіс аддзывлитöм көр.

Эн кошшы висьтавлитöм кыввез,
Эн бөрйи натоидиль шынньöв.
Ме тэнö сёлöмтырнам кывза.
Ог вöтлы, ог кор, ог панöвт.

Спасибо, что мийö не гозья,
Что эм эшö тöдтöмыс, эм,
И гусьön надейтчыны позьö:
Ог вай тэныт умöльсö нем.

Ме тэнчит олантö бы дзуги,
И бурсö бы нем эг и сет,
А торйын тэ ме понда – чудо,
А торйын тэ ме понда – свет.
(1994: 227)

Стоись висьтала: «Любита»,
Сотча, жыв кызись сартас,
Вийöны ась – берегита
Нимтö, кыз енылісь пас.

Сы сьöртi пемытöt муна.
Сiя – кыз ылын биок.
Сы сьöртi шоггезöс вуна.
Сыкöt ог кеж и ог лок.

Tulit vastaani – ja muuttui elämäni.
Valonsäde mustan kirkasti.
Mikä oli ollut murhe rajaton,
tuoksun ihanan nyt lahjoitti.

Et etsinyt sanaa sanomatonta,
hymyä varta vasten valinnut.
Sinua kuuntelen nyt sydän hellänä,
en kutsu, karkota, en estele.

Kiitos, ettei ole suhteemme kiinteä,
on vielä olemassa tuntematon alue,
ja voin vielä hiljaisesti toivoa:
sinulle en mitään pahaa aiheuta.

En elämääsi sekoittamaan pystyisi,
jos mitään hyvääkään en sinulle antaisi.
Näin erillisenäkin olet ihme minulle,
näin erillisenäkin olet valo minulle.

Sadasti ilmoitan: ”Rakastan”
ja palan kuin koivuinen päre.
Vaikka tappaisivat, varjelen
nimesi kuin jumalan leiman.

Sen mukaan kuljen pimeässä,
se on kuin kaukainen liekki.
Sen myötä murheet unohdan,
sen kera harhaan en käänny.

Нем сiя меным оз кöсйы,
Нем сылiсь ме ог и кор.
Мый сiдз видзчисис и öзйис,
Тожö ни еныслөн тор.

Городын, зарни кварталын,
Му вылын, овсьö кытөн,
Ми öтамöд дын оськалам,
И он панöвт ни немөн.
(1994: 229. Годö 1988.)

Mitään se ei lupaa minulle,
enkä siltä mitään pyydä.
Mitä niin odotin ja mikä tuleen syttyi,
oli jo jumalainen siru.

Kaupungin kultakorttelissa,
maan päällä, missä voi elää,
toistemme luokse astelemme,
etkä sitä enää estele.

Nina Isajeva (1955–)

Nina Vasiljevna Isajeva syntyi 22.6. 1955 Gaintsevon kylässä Kotševskin rajonissa. Koulun jälkeen hän opiskeli Permin valtiollisessa pedagogisessa insituutissa ja on sen jälkeen toiminut opettajana. Jo opiskeluaikana hänen runojaan painettiin lehdissä ja runovalikoimissa. V. 1986 ilmestyi hänen ensimmäinen oma runokirjansa *Менам песня* ('Minun lauluni'). Toinen runokirja, *Катшасиннэз* ('Päivänkakkaroita'), ilmestyi v. 2002.

Isajevan runous antaa sen vahvan vaikutelman, että se on ehdotonta, välttämätöntä runoilijattarelle itselleen, ja siihen perehtyvä lukijakin kokee saavansa osan aarteesta:

Менам песня

Меным учötсянь медбур ёртөн
Лоис тöдса да ласков вөр,
И быд гажөн сы дын котөрта,
Сылö первöйлö вая юөр.

Minun lauluni

Lapsuudesta asti paras ystäväni
oli minulle tuttu ja lempeä metsä.
Sen luo juoksin jokaisessa ilossani,
ensimmäisenä se sai uutiset kuulla.

Чужи ме ылісь вөррез пыдöсын,
Кытөн Янчерлөн больгөм оз чин.
Ваэз сьлөн сэтшөм жö лөзöсь,
Кыдзи неболөн гожумся син.

Ме уявны пыжөн велөтчи
Сэк, көр керны велалі оськөв.
Оджам шондлөн туйыс төдчис,
Сотчис ва вылын биа юкөв.

Ме куйлывлі турунын дырөн,
Кывзі негора вөрлісь мотив.
Эта песня моросам пырис,
Дзульзьö сьёлөмам, оз и дугдыв.

Эта песняыс мейн пизьö,
Керö шоньтөн көдзыт ойтөв,
Тулыс рөма стиххезөн киссьö,
И оз кус сія мейн, оз чөв.
(1986: 34)

Кыв менам, горт менам

Меным кажитчис, мукөдпыр вунөта
Рочөн байттөн пыр комиö кыв:
Вовла кыз гось да письмоэз мөдөта,
Гортөс бытшөмика ог и адззыв.

Только мылякө ме гортсяөсь вөттэз
Ойөн вөтася – и челядся кад
Ме дын сибөтчö и көмтөм, и төдса,
Вөттэзлө ме кыз письмоэзлө рад.

Kaukana metsien sylissä synnyin,
missä ei Jantšerin solina lopu.
Niin on sinistä siinä joessa vesi
kuin on kesäisen taivaan katse.

Opin jo silloin veneellä soutamaan,
kun opin ottamaan ensi askeleet.
Auringon tie, edessäni häämöttävä,
vedessä hehkui kuin tulinen viilto.

Kun olin ruohikossa loikomassa,
kuuntelin metsän rauhallista motiivia.
Sijansa se sävelmä sai rinnastani,
keskeytymättä se nyt sielussa soi.

Tämä laulu, sisässäni helkkyvä,
pystyy vaikka pohjatuulen lämmittämään.
Se karisee säkeinä, kevään värisinä,
ei se minussa sammu, ei se vaikene.

Minun kieleni, minun kotini

Tuntui, että ajan myötä unohdan
komin sanat, kun käyttelen venäjää.
Kuin vieras kuljen, kirjeitä lähetän,
en edes katsomassa käy kotia.

Mutta öisin näen unta kodista,
tuttuna tulee lapsuus luokseni.
Paljain jaloin lähenee se minua.
Iloitsen kuin kirjeistä näistä unista.

Меным дзик музыка радио кыввез:
Гайны, Кочёво, Кудымкар, Коса...
Топ кызд ме тӧдсаӧс талун адззылі,
Дыр сьӧлӧмбурӧ оз кус и оз сам.

Нем бытъӧ абу, джын кыввесӧ рочӧн
Гортын байтлі – эг ӧтпыр гӧрдӧт.
Ӧні жӧ куслытӧг моросам сотчӧ:
Кин ме сэтшӧмыс и эг ли вунӧт

Кыв ассим, кӧдӧ ме зыбкасянь кылі,
Эг ли вунӧт лӧз ӧшыннэза горт?
Кыв менам,

Горт менам,

Кольчит ті ылӧ

– Олат сьӧлӧмам:

Эд ме Коми морт!

(1986: 57)

Кытчӧкӧ сӧ думаэз менчим нуӧтӧ
Казявны, мый оз казав сӧсся некин.
Ме ас пытшкам ыджытӧ мыйкӧ бы тӧда –
И строчкаэз гижӧ тӧрмасьӧмӧн ки.

Туриэзлӧн кривзӧмыс сьӧлӧмам говкӧн.
И лым, кызд бумага – и чочком и сӧдз.
Ме вӧттэз видзӧта не узытӧн, а овтӧн,
И гӧрд пипу лист – дона-донася гӧсь.

Эд ме пытшкын эм мыйкӧ ыджытсся-ыджыт
Ме сійӧ новйӧта кызд кагаӧс пыр.
Кӧртассимӧ век кежӧ

Kuin musiikkia ovat sanat radion:
Gajny, Kotšovo, Kosa, Kudymkar ...
Kuin kohtaisin silloin vanhan tuttavan.
Sydämeni rauha ei järky mitenkään.

Kertaakaan en punastunut kotona,
vaikka puolet sanoistani oli venäjää.
Nytkin rinnassani tunne hehkuva:
minäkö unohtaisin oman kieleni,

jota kuuntelin kätkeystäni,
unohtaisin sini-ikkunaisen kotini?
Minun kieleni,

minun kotini,

jätite kauaksi,

mutta elätte sydämessäni:

olenhan komilainen!

Jokin kuljettaa minun ajatustani
muille näkymätöntä tarkkailemaan.
Jotakin suurta tunnen sisässäni,
käsi rivejä kiiruhtaa kirjoittamaan.

Sydämessäni kurkien kirkuna,
ja puhdas, valkea lumi, kuin paperi.
Minä katselen unia näin valveilla,
haavan punainen lehti rakas vieraani.

Jotakin suurenmoista on sisässäni,
sitä kannan kuin lasta, aina mukana.
Olemme aina yhtä,

разьсьытӧм кытшӧн,
И ме понда сiя
кыдз воздух,
кыдз вир.
Ме сы пыр видзӧта
кыдз паськыт ӧшынӧт.
Ме сыкӧт –
кыдз емкӧт учӧтик сунис.
Ме сыкӧт –
и басӧк,
и борда,
и вына.
Поэзия –
вот сылӧн кувлытӧм ним.
(1986: 50)

Марина Цветаевалӧ

1. Мирас пырин – юасьтӧг,
Топ кыдз юкмӧсӧ – пасьтӧг,
Кӧджыт керкуӧ – биӧн,
Кӧс тупӧсь вылӧ – виӧн.
Кыввез миссьӧмась зэрӧн,
Усьны вермӧны шерӧн,
Уввез ловзьӧны кӧсӧсь.
Сетiн асьтӧ – пыдӧсӧдз.
2. А синнэзыс Сылӧн – лӧзӧсь,
А тырппезыс – ӧшан вӧрын,
Тэ Сы бердын биӧн ӧзьян,
И мунан... тэ мунан сьӧрас.
Тэ Сы дынӧ мунан ылӧ –

kehä murtumaton.
Se on minulle
kuin ilmaa,
kuin veri.
Katson sitä
kuin avarasta ikkunasta.
Me olemme, minä ja se,
kuin neula ja lanka.
Sen kanssa olen
kaunis,
saan siivet
ja voimaa.
Sen kuolematon nimi on
Poesia.

Marina Tsvetajevalle

1. Tulit maailmaan – kyselemättä,
niin kuin kaivoon – alastomana,
kylmään taloon – tuli mukanas,
kuivan leipäsen päälle – voiksi.
Sanasi sateella pestyinä,
saattavat pudota rakeina.
Virkoavat oksat – kuivatkin.
Itsesi annoit – pohjaa myöten.
2. Mutta Hänen silmänsä – siniset.
Hänen huulensa – metsään eksytkin.
Hänen vierellään – liekkiin leimahdat.
Ja lähdet ... lähdet Hänen mukaansa.
Kauas menet, Hänen viereensä,

И горт колян. Ассит горттö.
Тэ тóдан: тэ колан Сылö,
Тэ колян и дона ёртöс.
А нылытлөн лөзöсь синнэз,
И зоньтлөн – Сылөн тырппез...
А мирыс топ горттөг чинис,
И сьөлөмтö кöдзыт тыртö.

3. А гортөн – туриэз лэбзьöны.
А гортын – ва вылын листтэз.
И моросат мыйкö небзьöма:
Рябина доннэзсö кисьтö.
А гортын тэнö видзчисьöны
Учотсянь тöдса туёккез,
И кыдззез – веськыт масиссезөн, –
Тэ öны ны дынö локтін.

4. А тэнчит кыввезтö игналисö,
И вылись борддэзсö вундалисö,
И пемыт ойөн öтнат кольччин тэ,
И мича кыввез жагвыв сотчисö.
И öни тэ пытшкын пым шоммезөн –
И сэсса он вермы тэ томмыны.
Рябина уввезсö чеглалисö
И тэнчит кыввезтö игналисö.

5. Позьö керöс – торйöтлыны,
Море – жагöник косьтыны.
Только тöв оз туй вöтлыны –
Тöввез игансö осьтöны.
Кыввез, – кыдз тöввез – бордаöсь,
Кайез моз ылö лэбзисö.
Вились мед синнэз оссисö,
Медбы вуджөррез сылисö...
Локтöны ме дын гөссезөн,

ja jätät kodin. Oman kotisi.
Tajuat: Hän tarvitsee sinua.
Sinä jätät myös kalliin ystävän.
Vaan tyttärelläsi – silmät siniset
ja pojallasi – Hänen huulensa ...
Mutta maailma koditta kalvistui,
ja sydämesi kylmyys valtaakin.

3. Ja kotona – lento kurkien,
veden kalvolla syksyn lehtiä.
Rinnassasi jo jokin pehmeni:
pihlaja varistaa helmiään.
Nyt odotetaan sinua kotona,
lapsuudesta tutut polkusi,
ja koivut – pystysuorat kynttilät.
Sinä palasit niiden luo.

4. Mutta teljettiin sinun sanasi,
ylhäältä käsin leikattiin siipesi.
Yksinäsi jäit yöhön pimeään.
Vähitellen, sanasi paloivat,
nyt sisässäsi ovat hiilinä.
Ei entiselleen mikään palaudu.
Pihlajanoksatkin katkottiin,
ja sinun sanasi teljettiin.

5. Vuoren voi – paloiksi osittaa,
merenkin – hiljalleen kuivata.
Tuulta ei voi kiinni kahmaista –
tuulet saavat auki salpansa.
Sanat ovat, kuin tuulet, siivekkäät,
ja lentoon, kuin linnut, lähtevät.
Jotta silmät taas avautuisivat,
jotta varjot taas hälvenisivät,
herättävät jälleen ihmisen

Кӧдзыт кӧ – шоныт тулысӧн.
Кыввезыт тэнат – кайезӧн
Мортӧс бӧра саймӧтӧны.
Ныкӧт – керӧсӧ кайӧны,
Ныкӧт – сӧянтӧг пӧтӧны.
Бордаӧсь тэнат кыввезыт –
Быдкодь иганнӧз осьтӧны.
Песнясӧ – пондам кывзыны,
Ключлӧ – ог сетӧ косьмыны!
(1992, 2002: 64)

sinun sanasi – sanat lintuina.
Luokseni ne tulevat vieraiksi,
tuovat kylmään kevään lämpöä.
Niiden kanssa – voi nousta vuorille,
niistä – kylläiseksi tulee nälkäinen.
Siivekkäitä ovat sanasi –
kaikki salvat voivat avata.
Niiden laulua – alamme kuunnella,
niiden lähteen – en anna kuivua!
(kirjoitettu v. 1992).

Marina Tsvetajeva, Anna Ahmatovan rinnalla toinen merkittävä runoilijatar Venäjän 1900-luvun kirjallisuudessa, suhtautui torjuvasti lokakuun vallankumoukseen ja seurasi valkoisten puolella olevaa miestänsä 1922 emigraatioon, ensin kolmeksi vuodeksi Prahaan ja sitten Pariisiin. Yksinäistyminen, köyhyys ja koti-ikävä saivat hänet taas seuraamaan miestänsä ja palaamaan Neuvostoliittoon 1939. Hänen miehensä ammuttiin 1941, tytär oli joutunut vankileiriin, ja Tsvetajeva teki itsemurhan 1941. Borowsky – Müller 1984: 701.

Leonid Nikitin (1956–)

Leonid Jegorovitš Nikitin on syntynyt 21.8. 1956 Bojarkan kylässä Kudymkarin rajonissa. Koulun jälkeen hän opiskeli Permin pedagogisessa instituutissa ja päätti sen v. 1978. Armeijan jälkeen hän on työskennellyt yhdessä Permin tehtaista. Opiskeluaikoinaan hän alkoi kirjoittaa ja hänen runojaan painettiin piirikunnan sanomalehdessä ja kollektiivisissa runokirjoissa. V. 1986 julkaistiin hänen ensimmäinen oma kirjansa *Сьӧлӧм шог* ('Sydän-suru') ja v. 1992 toinen: *Шынь-серӧм* ('Hymy'), molemmat Permin kustantamon komi-permjakkilaisessa osastossa Kudymkarissa.

Nikitinin molemmilla runokirjoilla on hyvä, olennaista hänen runoudestaan kertova nimi. Nikitin on tarttunut kynään oman sydämensä vaatimuksesta. Hänelle runon synty on terapiaa. Hänen runonsa etsii ”ystävää, jolla sielussaan samanlainen kipu olisi”, mutta runossa on myös tieto siitä, että ”runoilija yksin on eteenpäin kulkemassa”.

Чим съödötö льöмпү вылын льөм.
Вот и мича гожумыс чулалө.
Бура кыла: вöй съөлөм вынсялө,
и калькалө сы бердiсь полөм.

Marjat tuomessa välkkyvät mustina.
Kaunis kesä on ohi menossa.
Pelokas sydän kokoaa voimia
ja pelko siitä erkanee samalla.

Чожа арлөн ыркыт лолалөм
пондас сiдз чушыктыны чужөмө,
что шөммөтас дөс садясян шөмөн,
вильдас мулiсь бытшөма паськөм.

Jo alkaa syksyn viileä hengitys
huokua raikkaana kasvoin.
Kaiken se puhdistaa ja kirkastaakin,
sen antia on maan uusi vaatetus.

Шондi чапкас сайкытö югөр,
шочжыка мыччасьны пондас, натьтө.
Чочком лымөн тыртас туйлiсь нятьсө
неыджыт, кокнитик руд кымөр.
(1986: 38)

Aurinko viskoo kylmiä säteitä,
se alkaa näyttäytyä yhä harvemmin.
Kuraisen tien lumesta valkeaksi
vähäinen harmaa pilvi pyryttää.

Мый дугдин сёрнитны, иль лоис
сьөлөм вылын умөль өддён?
Иль умөль, тэ чайтан, пыд ойыс,
что кайлөн оз кывсьы сьылөм?

Miksi lopetit puheesi, tuntuiko
sydämessä liian pahalta?
Vai luuletko syvää yötä niin pahaksi,
ettei kuulu linnun laulua?

Видзөтышт: том расыс кыз узьö,
лөз биөн вадзалө быдөс,
туёккес чим съөдөсь да кузьöсь,
и мыйкө арталө керөс.

Katsohan: nuorta lehtoa nukkuvaa
sinertävä valo lämmittää.
Pimeitä ovat silti pitkät polkumme,
jokin ylängönkin tavoittaa.

Туруныс кышötö, юкласьö,
и ылiсь звездалөн югөр

Ruoho liikahtelee, hiljaa suhisee,
ja kaukaisen tähden valo,

миян вылõ киссьõ, кыздз счастье,
и сьõлõм моросõ оз тõр.

(1986: 48)

Эд тәнõ вунõтнытõ садьõ оз тырмы,
сёр рытõн кеймися, мед вõtõ уськõtчин.

Мыйлõ тэ юасьтõг сьõлõм пытшкõ
пырин,

а петны, а петны мылякõ вунõtчин?

И тõн, кыздз шогõн, ме ола, маитча,
кõtь дынын тэ абу, а тэкõt баитча.

(1986: 52)

Лунтыр кымõррес чочком юссезõн
асывлань кывтõны тэрмасьтõг,
лõнь цветтзõ туёкыс усьõма,
и мõднõж кызкõ авьян асьтõ.

Видзчисьтõг бытьтõ, гажа луннзõ
пидзõсви сибдõма оланьс,
и долыт муннытõ зыбуннзõt
кытшõмкõ тõдтõм шудлõ паньт.

Веритсьõ: лоас мыйкõ аскодьõм
и õддьõн мича, и колана.

Сё мунан и баитчан аскõtтят,
что сымда бытшõмыс оланас,
что вõй сьõлõм оз пыксьы оликõ
и лунсõ гажõна панталõ,
что эмõсь эшõ туйез долытõсь,
что вот тэ ловья эшõ талун.

(1992: 5)

kuin onni, meihin molempiin lankeaa,
eikä sydän rintaan mahdu.

Unohtamaan sinua ei riitä voimani.

Rukoilen illalla: tule uniini!

Tulit kyselemättä sydämeeni.

Mistä syystä unohdit

poislähtösi?

Itseäni kidutan, kun elän kanssasi.

Vaikka olet kaukana, neuvottelen kanssasi.

Itään liukuvat kiirehtimättä
pilvet kuin valkeat joutsenet.

Polku on kainoja kukkia täynnä.

Itsestäsi pääset nyt selville.

Ploisiin päiviin odottamatta
juuttui elämäsi tiukasti.

Kohti onnea tuntematonta

voit mennä nevojakin mieluusti.

Voit uskoa: jotakin ihanaa
ja tarpeellista on tulossa.

Niin neuvottelet itsesi kanssa:

paljon hyvää on elämässä,

pelokaskaan sydän ei vastusta,

vaan kohtaa iloisesti päivänsä,

onhan vielä mukavia reittejä,

ja olet vielä tänään elossa!

Кытшөмкө лөг поздісьома сьөлөмын,
и сійөн сьөкыт, сійөн висьö юр,
и сійөн дума пессьö сирньылөмын,
и аслас туй вылө оз сюр.
(1986: 23)

Эд некөр оз өвсы морт вежөр:
сійö еныс, кызд Сизифос, мыжйөм.
Сія уджын лунісь лунö мырсьö
и төдмалö тайнаэзлісь көр.
(1986: 23)

В. Климовлө

*Народлөн эм кыв, обычайез, еннэз да
нылө веритөм. Мый эм коми-пермяцкөй
отирлөн? Только кыв, кода син одзын кусö,
сідз кызд рочсялөм йөзлө сія эз понды
ковны. (Ёртлөн письмоись)*

Пуовöй вöлыс жагөник нуötö.
Туйез да отир, и вöвлытөм көр
Öксьö и öксьö, и лоö вдруг öдөн,
Öштисö коднйö морттэс гөгөр.

Олöны нач абутөмөсь, лишь гажтөм
Олö сьөлөммезын, нем дзик оз ков.
Сійөн, что öштимö йитөмсö важкöt,
Öшис, енöвтчис дзик пыр кежö лов.

Jonkinlainen viha on pesiytynyt sydämeen.
Sen takia on niin raskas olla, ja särkee pää.
Sen takia toivotonna ajatus kamppailee.
Pääsemättä omalle uralleen se tielle jää.

Koskaan ei rauhoitu ihmisen järki.
Sitä jumala, kuin Sisyfosta, rankaisi.
Se työssä vain päivästä päivään raataa
ja selvittää salaisuuksien sumaa.

V. Klimoville

*Kansalla on kieli, tavat, jumalat ja usko
niihin. Mitä on komipermjakeilla? Vain kieli,
joka on silmien edessä sammumassa, koska
venäläistyneille ihmisille se on käynyt
tarpeettomaksi. (Ystävän kirjeestä)*

Teitä ja ihmisiä, suunnatonta tukkisumaa
puiseva hevonen hitaasti kuljettaa.
Kuorma kasvaa, kasvaa. Äkkiä tulee helle.
Sitäkin paitsi jäivät ihmiset ympärille.

Varattomat eläjät, vain suru sydämissä,
ikäänkuin ei muusta olisi tarvettakaan.
Ainaiseksi suorastaan katosi sielu meiltä,
silloin kun menetimme siteemme menneeseen.

Ен миян асланым, олө кыз кужө,
Олө, но отиртөг чинтө быд лун.
Сійө вунөтiм и оламө-гужгам.
Гажыс оз лок, и төждөмыс оз мун.

Өштімө асьнымөс, эг и казялө,
Рыпкам-гөнитам, кызд бөраным плеть,
Только поэт кытчөдз өтнас оськалө,
Пуовөй вөв киас – чукыля бедь.

Локтөны паныт поэтыслө кыввез,
Көднаын отирлөн кольччөм сьөлөм,
Юрсянас Муза новйөтө бордыввез,
Ачыс и басөк, и гажтөм, и лөнъ.
(1992: 126)

Кывбурлөн эм и шог, и лов,
Дженытык, но олан,
И йөзсянь сылө нем оз ков,
Көр горт сылөн – пызан.

Но корсьө, корсьө өтөрө
И оз бы сэтчин ов,
И кошшө өртөс, көдалөн
Сэтшөм жө шог и лов.

И он вежөрт, кызд өзйөма,
И чужөма мыйлө.
А вдруг кө петас йөз дынө,
И оз ков некинлө?
(1992: 134)

Yrittää elämistä oma jumalamme,
kansatta vähenevät hänenkin päivänsä.
Elämme, touhuamme, hänet unohdimme.
Iloa ei tule, ei murhe ole mennäkseen.

Itsemmekin menetimme huomaamatta
ravatessamme kuin ruoska selässämme.
Runoilija yksin on eteenpäin kulkemassa,
kädessänsä keppi kuin puinen hevonen.

Sanat ovat runoilijaa vastaan tulossa.
On niillä sydän, kansan jälkeensä jättämä.
Muusa tulee, kauniina, surumielisenä,
kuljettaa otsallaan kirjoitussulkia.

Runolla on kipunsa ja sielunsa
ja elämä, vaikka lyhytkin.
Eikä se tarvitse mitään toisilta,
sillä on koti – pöytä nimittäin.

Se pyrkii, pyrkii ulkomaailmaan,
ei se kotonaan yksin eläisi.
Se etsii ystävää, jolla sielussaan
samanlainen kipu olisi.

Et tajua, kuinka se alkoi hehkua,
ja miksi se on syntynyt,
jos se ihmisiin lähti äkkiä,
eikä sitä kukaan tarvinnut?

Arkadi Istomin (1956–)

Arkadi Stepanovitš Istomin syntyi 25.9. 1956 Iso-Sidörin kylässä Kudymkarin rajonissa. Kuvinin kahdeksanluokkaisen koulun päätettyään hän pääsi opiskelemaan Kudymkarin lääketieteelliseen opistoon ja sen suoritettuaan toimi väliskärinä Kuvinin huoltopiirin sairaalassa. Armeijan jälkeen hän aloitti opinnot Permin lääketieteellisessä instituutissa ja päätettyään nämä opinnot 1984 alkoi työskennellä Kudymkarin rajonin sairaalan johtavana lääkärinä. Hän on myös toiminut kolme vuotta piirikunnan hallinnossa päämiehen sijaisena. Sen jälkeen hänen työalanaan on taas ollut terveydenhoito.

Arkadi Istominin ensimmäiset runot julkaistiin sanomalehdissä sekä muissa lehdissä ja kollektiivisissa julkaisuissa Syktyvkarissa ja Moskovassa. Hänen ensimmäinen oma runokirjansa *Көр сөтчөны листтез* ('Kun lehdet palavat') ilmestyi v. 1986, toinen, komipermjakin ja venäjän -kielinen *Биланьö китö нюжөт* ('Ojenna kätesi tultani kohti') v. 1992, ja kolmas kirja *Мөдик страна* ('Toinen maa') v. 1997. Tämä kolmas kirjakin on sekä komipermjakin että venäjän -kielinen: sen loppuun on sijoitettu neljän eri kääntäjän käännöksiä runoilijan teksteistä. Kuten tämän kolmannen kirjan esipuheessa sanotaan, kyseessä oleva toinen maa on ”Runouden Maa, jossa tunne ja ajatus löytävät sovun”. Arkadi Istomin on Venäjän kirjailijaliiton jäsen.

Lintu on Arkadi Istominin runouden keskeisiä kuvia: runous on saanut linnun hahmon: *Runous – jumalan lintu* (s. 58), mutta runoilijakin voi lintuna toteuttaa kutsumustaan: *Heräsi taas elämisen halu, halu lintuna ylistää aurinkoa, ja oman tuskan lävitse hymy jättää toisille tässä maailmassa* (s. 57). Lukija keskittyy tähän kuvaan ehkä siitä syystäkin, että lintu on myös Arkadi Istominin vaimon, runoilijatar Anna Istominan runouden suuri symboli (s. 69). Komipermjakkien vähälukuisesta kansasta on Runouden Maahan saanut sijansa huomattava määrä runoilijoita, ja siinä tämän yhden perheen edustus on suorastaan ruhtinaallinen.

Seuraavassa Arkadi Istominin runoja tunteen ja ajatuksen harmonisessa liitoksessa, joskus tosin ristivedossakin:

Тэ велөт менö, олан,
Овны бұра.
Велөтчись ме тэнат рам,
Да и юрөн.

Opetä minut, elämä,
hyvin elämään.
Olen nöyrä oppilaasi,
oppivainenkin.

Разь не тэнат ме быдтас,
Тэ не менам?
Мый нō одзам пуктан тас
Часто меным?

Ой, мыля ме унаōв
Вывлам адзза?
Сэсса кера уннялōв,
Ачым садь да.

Эн омав менō, олан,
Ог ме пурсьы.
Меным оз ков быдкодь хлам.
Сет кывбурсō.

Муна-пышша ме кытчō, –
Ачым татись?!
Только кылōс ог курччōвт –
Виноваттōм.
(1997: 54)

Бōра сьōлōмын гаж да гыж.
А вермис лоны только отыс.
Но уйис мян олан пыж,
И муыс вылō ачыс петис.

И чинис ваыс – локтис ар.
И ми вынсьōтчам одзлань сынны,
Кōть пыжжез берег дорас сяр,
И ки
 пелысыс бердō кынмō.
(1997: 45)

Enkö ole kasvattisi,
et sinä minun?
Miksi niin usein eteeni
salvan silti panet?

Miksi yläpuolellani
niin paljon näen?
Sitten itse ulvahdan,
vielä selvin päin.

Älä vaienna, elämä,
olen nurkumatta.
En minä kamaa tarvitse.
Anna runoja.

Jonnekin minä pakenen –
minäkö täältä?!
Mutta kieltä en puraise.
Sehän on syytön.

Sydämessä ilo, suru,
ja vain yksi mahtuisi.
Lipui elämämme vene,
itse laski maihinkin.

Vesi väheni – tuli syksy.
Ponnistimme soutaaksemme,
vaikka veneet törröttävät rannassa,
ja airoon jäätyy
 kätemme.

Матын деревняись
мешöкын вайи порсьпиян.
Туйбыт сiя сiдз горöтiс,
бытьтö сiйö ловйöн кулисö.
И ме думайтi:
кытшöм дыр ме шы эг сет.
(1997: 26)

Läheisestä kylästä
hain porsaан säkissä.
Koko matkan se huusi niin
kuin sitä olisi elävältä kaltattu.
Ja minä mietin:
kuinka pitkään aikaan
minä en ääntäkään päästänyt.

Тэ шуан: колö вын.
А вот кытiсь ме сiйö?
А тэнат быдмö ныв,
И тэ вынажык сiйöн.

Sanot: Voimaa tarvitaan.
Mistä minä sitä?
Tytär kasvamassa sinulla,
hänen kanssaan olet vahvempi.

А ме, кыдзи дозмөр,
И сыла, и пышшала.
Дразнитö тэнат вөр
Кыдз мöйму, сiдз и таво.

Mutta minä metson lailla
kujerran ja juoksentelen.
Metsä härnää, tänä vuonna
kuten viime vuonnakin.

Тэ паныт он кор нем.
И шудыс нельки оз ков.
Примитан дöс – кыдз эм.
И меным шоныт просто.
(1997: 44)

Et pyydä mitään vastineeksi.
Ei ole edes onni tarpeen.
Kaiken otat vastaan niin kuin on.
Ja minun on silloin lämmin.

Ми эгö кылö, эгö кылö,
Кыдз öтамöдö жагвыв сылим.
И öнi ме – не только ме.
И öнi тэ – не только тэ.
(1997: 42)

Me emme tajunneet, emme tajunneet,
kuinka vähitellen toisiimme sulimme.
Ja nyt minä en ole pelkkä minä.
Ja sinä et ole pelkästään sinä.

Городын овтöн морос менчим шонтö
Вөррез коласiсь бипур.

Kaupungissakin rintaa lämmittää
nuotio metsän keskellä.

Кин сійё օзтօма, сотчօ кыздз шондї,
Сотчօ, кօть тօлыс оз сюр.

Sen sytyttäjä hehkuu kuin aurinko,
hehkuu vaikkapa tuuletta.

Адзза, аймам кыздз уджалօны гортын, –
Ныкօт и лов менам дօс.
Только мылякօ ме городын, ёрттэз,
Адззи сьօлօмам ыбօс.

Näen vanhempien puuhat kotona
ja sieluni on eheä.
Minkä tähden kaupungissa, ystävät,
sydämessäni näin niittyjä?

Юрօс ог лэдз, но и нырօс ог лэбты.
Тօда, мый колօ и оз.
Сотчօны листтэз. И он ни весь лёб тэ.
Одзам – рябиналօн роз.
(1997: 67)

En paina päätäni, nokkaani nosta.
Tiedän, mikä on sopivaa.
Lehdet hehkuvat. Et enää lörpötä.
Edessäni pihlajan terttuja.

Вот и лօньсисօ горт весьтын шыэз.
Дугдօм пօжсьыны нельки сьօдкай, –
Аслыс позсօ уль вօрын пօ кыйօ.
Сэтօн сылօ некин оз мешайт.

Hiljenivät äänet kotikulmilla.
Ei enää jouten kottarainenkaan.
Metsään kosteaan se pesää rakentaa.
Ei kukaan sitä siellä häiritse.

Чужанін. Тэнօ лօня ме коля.
Эн вօв бурօн миян дынօ, эн.
Кօр нуждаыс зэлօтвывліс голя,
Эн мездօт, лишь видзօтін, кыздз ен.

Kotipaikka. Nyt sinut hiljaa jätän.
Et ollutkaan hyväksi meille, et.
Et pelastanut, kun puute kuristi.
Kuin jumala, vain meitä katselit.

Сідз и петі ме туй вылас օтнам.
Одзам дзарліс кытшօмкօ звезда.
Но мօдікօ ме мօді судзօтны,
Кօда енօжас эз на тыдав.

Kun yksinäni matkan aloitin,
loisti edelläni tähtikin.
Mutta tavoittaa toisen halusin,
jota taivaalla ei vielä näkynyt.

Кинкօ шуօм: мый кошшан, дак адззан.
Быльсօ-правдасօ кошши, не сьօм...
Видно, грешнօйօсь ми, если адын.
Но сьылісьлօн не грешнօй сьօлօм.
(1997: 69)

Mitä etsit, sen löydät, joku totesi.
Etsin täyttä totuutta, rahaa en ...
Me helvetissä, varmaan siis syntisiä.
Ei laulajalla sydän syntinen!

Биланьö китö нюжöt, –
Шонт кöдзыт китö.
Бисис öгырсö судзöt
Киыт дрöжиттöг.

Кылан, кыз сотчö бипур? –
Ас дынас корö.
Тэнö новйötас кывбур
Би гөгөр сёрöдз.
(1997: 78)

Асьтö ли, бисö ли сотан, –
Гижан кывбуррез ойбыт.
Мый сэтись ас понда босьтан?..
– Садьыт бы, садьыт эз быр.

Кин шуö: стихыс пö сьывсьö?
Оз вовлы музыка – сідз.
Просто сідз он адззы кывсö,
Ва моз кывбурыс оз сидз.

Колö и лөнныс, и тöлыс.
Колö и зэрыс, и пуж.
Сэсся лишь шондi да тölись
Керасö ассиныс удж.
(1997: 79)

Любитi тэнö весь.
И аслым пуктi крест.
Том годдэзö чулалисö.
И чувствоэз сайкалисö.

Ojenna kädet tultani kohti –
lämmitä kylmät kätesi.
Siitä tulesta hiiliä ota,
niin ettei kätesi vapise

Kuuletko, kuinka nuotio palaa?
Se kutsuu sinua luokseen.
Sinua runo sitten kuljettaa
tulen ympäri yömyöhään.

Jos itseäsi, sen tulta poltat –
yökäudet kirjoitat runoja.
Itsellesi mitä siitä saanet?
Jos on voimaasi, niin ei se lopu.

Sanotaan: runo vaatii melodiaa.
Mutta ei musiikki niin vain tule.
Ei sanojakaan saa ilman muuta,
ei runo virtaa niin kuin vesi.

Tarvitaan paitsi tyyntä myös tuulta,
sekä sadetta että myös kuuraa.
Oman tehtävänsä sitten vasta
voivat tehdä aurinko ja kuu.

Sinua turhaan rakastin,
itselleni ristin otin.
Nuoruusvuodet ohi lipuivat,
tunteetkin jo täysin jäätyivät.

Бергөтча: абу нем.
И пемдө ни совсем.
И туй менам не веськыт ни,
Ветлөта-гарда весь кыті.

Гажтөмтча? Овлө кад,
Көр мортыс юө яд.
Но сэтшөм ме породаись:
Верита сө природалө.

Малыштас ойсө лун.
Но ас дынсит он мун.
(1997: 100)

V. Klimovlö

Кырымсянь вердат Тийö вöй дудіез,
Веритат: песня лоас нылөн гор.
И лэдзат вылө – и совсем не вийны,
А муыс весьтын мед зорамис борд.
Йөртассез абу – оз ков кайлө клетка.
Вольера туйö – паськыт парма-вөр.
Но овлө сідз – что оз берт кайыс бөр.

И, сідзкө, абу сія некытөн.
И зубыт лоö, бытытö морос – клетка,
И сьөлөм - айпөв кай – сө вартö
борддэзөн.

(1997: 80)

Ва дорөт шытөг ветлөттөн,
Думаэз гажтөмөсь вөтла.
Сэтчөдз ме мыдзөм и жаг,
Что сьыланкыв нельки джаг.

Käännyn ympäri: ei mitään,
pimenee jo kauttaaltansa.
Ei ole enää suora tienikään,
kuljen sinne tänne, päämäärättä.

Murehdinko? On aikoja,
jolloin juo vaikka myrkkyä.
Mutta olen sitä lajia,
jolla luottamus on luontoon aina.

Päivä yötä hypistelee;
itsestään ei irti pääse.

V. Klimoville

Villikyyhkyjä ruokitte kourasta.
Uskotte: niiden ääni on laulua.
Päästätte ne irti – ei niitä tappaa voi.
Jospa maan päällä siivet kasvaisivat...
Ei aitaa, häkkiä lintu tarvitse.
On sille tarha: laaja Parman metsä.
Mutta niinkin käy, ettei lintu palaa.

Eikä sitä enää mistään löydykään.
Kipu. Rinta kuin häkki, ja sydän –
uroslintu – siinä iskee siipiään.

Jokirantaa vaiti kulkiessani
karkotan haikeita mietteitäni.
Olen jo niin väsynyt ja turta,
että laulukin on tukahtunutta.

Валаньö гусьон видзöта.
Ва дорöт коккез иньдöта.
Таля дзоридзез, турун.
Бөр нийö лэбтас виль лун.
(1997: 107)

И моросын, и юрын ни лөнъ.
Сідз и овсьö жагöник оланним.
Петö смех, мыйсянь горзімö төн.
Виноватöйöсь вöлім кыкнанним.

Оз торйötчы эд му бердсис свет.
Сія ой кежö только саясьлö.
Неколанасö төв йылö сет.
Öстальнöйсö вежöртамö асьным.
(1997: 108)

Казялі тэнö – төді сразу,
Кöть одзжык öтпыр эг адззыв.
Дзарньöлыт
 ковтöм дума разис
И небис меным сыланкыв.

Бöра охота лоис овны,
Сьылötны кай моз шонді рöм
И эта светын йöзлö кольны –
Ась гажтöм пырйöt – шынь-серöм.
(1997: 113)

Кыдз чöскыт вöt – адззылі тэнö.
Но недыр кыссис чöскыт вöt.

Vaivihkaa vain vettä kohti katselen,
jokirantaa pitkin jalat suunnaten.
Ruohoa ja kukkia tallean siellä.
Uusi päivä ne nostaa pystyyn vielä.

Hiljaisuus jo rinnassa ja päässä.
Ja hiljaiseen sujuu elämämme.
Molemmat me yhtä syllisiä.
Nyt naurattaa se, mitä eilen itkimme.

Ei valo irtoa maan reunalta.
Sehän yöksi sinne piilottautuu.
Tuuleen päästä vain kaikki tarpeeton.
Lopun voimmekin itse ymmärtää.

Huomasin sinut – ja tunsin heti,
Vaikk'en ollut nähnytkään aiemmin.
Tarpeettomat mietteet
 katseesi poisti
ja hankki siihen minulle laulunkin.

Heräsi taas elämisen halu,
halu lintuna ylistää aurinkoa,
ja oman tuskan lävitse hymy
jättää toisille tässä maailmassa.

Kuin makea uni – sinut kohtasin.
Vaan kauan se uni ei kestänyt.

И вот не тэнат ни ме пленын,
Но сьолөм оз адззы бурмөт.

En vielä ole sinun pauloissasi,
sydän silti ei ole kevennyt.

Вежөрта: вöтыс вöтөн кольччас.
Но вöлі, вöлі адззисьлөм:
Кынымкө танец тэкөт ордчөн,
Кынымкө кыв, – и дөс орсөм.
(1997: 117)

Toki ymmärrän: uni jää uneksi.
Mutta se oli, oli, kohtaaminen:
Muutama tanssi sinun vierelläsi,
muutama sana – leikkiä jokainen.

Тэнö понда любитны ме пыр,
Но не сідз, кызди пуэсö – кыр.

Sinuun olen aina rakastumassa,
en kuitenkaan niin kuin puihin – tikka.

Пазда ачымөс – кера дзик поз,
Көть и төда: тэ меным не гоз.

Teen ikään kuin pesän – telon itseni,
vaikka tiedänkin: et ole parini.

Лишь Поэзия – еныслөн кай –
Кокö чувствооз менчим да яй.

Vain Runous – jumalan lintu – pystyy
esiin minusta tunteetkin nokkimaan.

Көть и тэ понда стиххезыс – нем,
Пола смертись – тэ он ло совсем.

Vaikka ei ole lainkaan runoja sinulle,
pelkään kuolemaa – elämää sinutta.

Ки сюйышта, а позыс – пустöй.
Стиххез лэбзясö. И – шы не төв.
(1997: 124)

Työnnän käden, mutta pesässä – tyhjiys.
Runot lähtevät lentoon. Ja – kuolemanhiljaisuus.

Любимöй, синваэз мыйлö?
Тэ мунан. Ме кольчча. Сідз колö,
Вежөртан, что этадз и лоас.
Любимöй, синваэз мыйлö?

Rakastettu, miksi kyyneleet?
Sinä lähdet. Minä jään. Niin täytyy.
Ymmärrät, että näinkin tapahtuu.
Rakastettu, miksi kyyneleet?

Тэ менам оланö, кыздз кай
Гоогничаö ой кеж пыралін.
Но асылыс югыт и алöй.
Лэбышт мича небоö, кай.
(1997: 125)

Sinä, elämäni, niin kuin lintu
sulkeuduit yöksi kyyhkyslakkaan.
On aamu kirkas, heleää punaa.
Kauniille taivaalle nouse, lintu.

Менам гортісь малинтуссез –
Бытшөм инь да дона ныв.
Меным одо сето усьны.
Видзат борддэз выланыт.

Мый бы кери ме сэк йозас,
Кобы эдо вольо ти?
Мый бы тодвылам сэк оэйис,
Битог муні бы кыті?

Ыджыт карын – ылын карын.
Али туйын – оз судз син,
Ме тиянкот Кудымкарын,
Дона ныв да бытшөм инь.
(1997: 130)

То ли толыс синваэз петкото,
То ли некрепыт лоис сьолөм,
Кор йоз ладорсянь локта ме, потөм,
Кытөн абу миян кодь олөм.

Коми крайо – полінтчөм избушка,
Ылын, енөн вунөтөм угөв...
Юрвоманыт сё кушмө и кушмө,
А тэ йоктыны-сывны готов.

Но веритсьо: лэбтісян и судзан
Нельки буржыксө, кода эз вөв.
А кытчөдз – коккет ситын да кудзын,
И сёяныт – картошка да йөв.
(1997: 136)

Vadelmamarjat kotoani –
hyvä vaimo ja tytär kallis.
Minun ette pudota salli,
pidätte siipienne suojassa.

Mitä tekisin maailmassa,
jos ei täällä teitä olisi?
Mikä muistissani säilyisi,
mistä pimeässä menisin?

Kaukana – suuressa kaupungissa,
tai matkalla – poissa silmistä,
olenkin kanssanne Kudymkarissa,
tytär kallis ja hyvä vaimo.

Tuuli nostaa silmiin kyyneleitä,
sydän menee voimattomaksi,
kun tulen muualta, kyläisenä.
Ei missään sellaista kuin meillä.

Komin maani – kumoon mennyt hökkeli,
kolkka jumalankin unohtama...
Kaljuuntuu, kaljuuntuu päälakesi,
tanssiin, lauluun olet valmis silti.

Voihan uskoa: nouset, tavoitatkin
jopa parempaa kuin ennen ollut.
Jalat paskassa, kusessa toistaiseksi,
ruokanasi maito, perunat.

Быдыс төдө: көдзыт муас
Бур көдзыс петавтөг кулас.
Бытшөм кыввез көдзны колө,
Натътө, тожө шоныт лолө.
(1997: 134)

Jokainen tietää: kylmässä maassa
hyväkin siemen jää itämättä.
Jotta voi kauniita sanoja kylvää,
tarvitaan sieluunkin lämpöä.

Стиххез вуджөтисьлө
Коми кылыс тэ понда – съөд вөр.
Сэтчин стиххез менам кыз малина.
Вуджөтись, көр ны вылө тэ инман,
Эн вунөт вуджөтны нылись көр.
(1997: 133)

Runojen kääntäjälle
Sinulle on komin kieli musta metsä.
Siellä minun runoni kuin vadelmat.
Kääntäjä, kun sinä niihin törmäilet,
älä unohda maun kääntämistä.

Ljubov Startseva (1959–)

Ljubov Afonasjevna Startseva syntyi 10.10. 1959 Palevon kylässä Kudymkarin rajonissa. Päätettyään kymmenluokkaisen Ylä-Injvan keskikoulun hän suoritti opinnot Kudymkarin metsäteknillisessä teknikumissa, sen rakennusosastolla. Sen jälkeen hän on työskennellyt rakennusjärjestöissä, mutta toiminut myös kirjastonhoitajana ja vuodesta 1987 toimittajana Permin kustantamon komipermjakkilaisessa osastossa. Etäopiskelijana hän suoritti Udmurtian valtionyliopiston filologisen tiedekunnan opinnot.

Runojen kirjoittamisen Startseva aloitti jo koululaisena. Hänen runojaan ja kertomuksiaan on painettu lehdissä vuodesta 1978. V. 1992 ilmestyi Kudymkarissa hänen ensimmäinen oma runokirjansa *Өкта усялөм звездаэз* (’Kerään pudonneita tähtiä’), ja toinen runokirja *Сьөлөм говк* (’Sydämen kaiku’) niin ikään Kudymkarissa v. 1999. Guljajevan esittelyn yhteydessä mainittiin jo, että valikoima Guljajevan ja Startsevan runoja ilmestyi keväällä 2011 Unkarissa, kääntäjänä Katalin Nagy.

Startseva selittää, että häneltä teksti syntyy harvoin ”kuin itsestään”. Lukijalle on kuitenkin hänen tekstinsä hyvin miellyttävä kokemus: ikään kuin saisi seurata luonnon-

ilmiön vaivatonta virtausta. Ja tämän virran saavat useimmiten liikkeeseen hyvin positii-
viset vaikuttajat: Runous ja Rakkaus.

Ась гижсё меным шоча:
Көр оча син он вошты
Ой-мөд, и бытшкө горшын
Висьтавтөм кылыс шодзөн,
И көр не гижны оз позь.
Ме гижны понда етша,
Но – кытчөдз оз быр етшө.
(1992: 9)

Быдми важ ме керкуокын,
Кыздз сьодкай – пемыт жырокын.
Сё видзчиси ассим тулыс,
Сё кывзиси, кин кыздз сылыс.

Локтис тулыс! Лэбзи ылө,
Но... умөльтчис сьыланкылө.
Локта недыр кежө позам –
Голос бурмө, сьывны позьö.
(1992: 14)

Стиххез менам, кинлө тийö колат?
Кин вежөртас, а кинкө сералас...
А ме, стиххез, тиян пырья ола
Быль-олансö тиянкөт сорлала.
(1992: 15)

Почтовой ящик
«Почтовой ящик, эн бөбөт,
Эн кынты лолөс пустотанат, –

Harvoin teksti syntyy kuin itsestään:
ei pysty ummistamaan silmiään
pariin yöhön, ja pistää kurkussa
kuin keihäs, teksti vailla sanoja.
Kirjoittamatta ei voikaan olla.
Niinpä aloittelen kirjoitusta
– kunnes voimani ovat lopussa.

Kasvoin pikkuisessa tuvassa
niin kuin kottarainen loukossa.
Odottelin omaa kevättä,
kuulostelin toisten lauluja.

Tuli kevät! Lensin kauaksi,
mutta ... heikkenikin lauluni.
Kotipesään palaan hetkeksi –
ääni vahvistuu, voin laulaakin!

Kenelle olette tarpeen, runoni?
Joku ymmärsi? Vai vain pilkkasi?
Itse elän, runot, ansiostanne.
Totuus, te, yhtä elämässäni.

Postilaatikko
”Postilaatikko, älä petkuta,
tyhjänä sielua kohmeta!”

Кынымись кейми, дзик бобов, –
Шынньовт гижотон ни коть талун.

Ась бур я, умоль я юор,
Ась коть кытшом, тэ только мыччы.
Видзчисьны, локтас кор-некор,
Ме оддён мыдзи, оддён мыдзи.

Ась – зубыт кыв, ась – лоас шог,
Лыддьота. Коть вежорта эссея,
Что гижны одзлань абу мог,
Что съивсис менам дженыт песня.

Почтовой ящик, эн бобот,
Эн кынты лолос.» Локти паныт,
Кеймиси тэныт, дзик бобов,
А тэ сералан пустой аннат.
(1992: 22)

Понда садь быртөдз видзчисьны
Гижот, кода вермас не локны.
А вдруг да арьявнас кинитчас
өшынам вежотом листокон?
(1992: 23)

Ме дын радон сиботчин
Аслат рам шынъ-серомон.
Небыт юрсиыт – съод чим,
Синнэт – небоыс рёма.

Шонди увтын пежъялис
Гожся цветтэза видзис.

Niin usein pyysin, ihan hupsuna:
”Hymyile tänään kirje suussasi!

Olkoon hyvä tai huono uutinen,
vaikka mikä, kunhan saisin sen!
Olen niin väsynyt, väsyksissä,
odottamaan sen saapumista.

Tuokoon surua, tehköön kipeää
sanat sen! Sittenhän tajuan:
ei aihetta kirjoittaa enempää,
loppuun lauloin lauluni lyhyen.

Postilaatikko, älä petkuta,
tyhjänä sielua kohmeta.”
Rukoilin sinua, niin hupsuna.
Sinä naurat, leuka tyhjänä.

Uupumukseen asti saan odottaa
kirjettä, joka ei tullakseen.
Syksyn koitteessa sitten ryöpsähtää
keltalehtinä ikkunaan?

Tulit liki, ilokseni,
hellä hymy kasvoillasi,
mustat hiukset sinervinä,
taivaan värit silmissäsi.

Välkähteli auringossa
niitty kesäkukkinensa.

Горсö кывзімö валісь,
Сія бытьтö кыздз видчис.

Мыйлö видчан, юокöй, –
Что ми гусьöн пантасим?
Бобган: «Лэдзитö бокö,
Дак эд кошшö ни счастье».

Кыздз жö сійö он кошшы?
Эд ми тöдам, что öштім.
Тöдам: пыр кеж не кутны,
Кöть бы öтик минута.

Томмöм, цветтэза видзöй,
Сöстöм ваа юокöй,
Кыввез öманыт видзö,
Мый адззыліт – вунöтö.

Кызди пым окалöмсянь
Коддзö юр да бергалö,
Сьöлöм пессьö, оз öвсьы...
Кöдö öштімö көркö,
Сійö адззамö талун.
(1992: 26–7)

Коридор да öшыннэз, öшыннэз,
А öшын дорас тэнат лöз синнэз.
Нысса нем эг адззыв, эг казав –
Пыдын синнэзат – пыдын тоска.
(1992: 36)

ТЛО оланысь*

Конечтöм-дортöм кымöрын
Пантасисö кык объект.

Kuuntelimme: aallon ääni –
ikään kuin se torailisi.

Pikku joki, miksi kinaat –
koska tapailimme salaa?
”Onnenne sai ohi mennä,
teidän sitä etsimättä.”

Kuinka, sitä etsimättä?
Tiedämme, sen menetimme.
Sitä ei saa ainiaaksi –
jos yhdeksi minuutiksi!

Kukkaniitty tuore, nuori,
pienen joen kirkas vesi:
suussa sanat säilyttäkää,
mitä näitte – unohtakaa.

On kuumasta suudelmasta
pää sekaisin, pyörryksissä.
Sydän lyö, rauhoittumatta.
Minkä kerran menetimme,
tänään taas sen tavoitamme.

Käytävä ja paljon ikkunoita
ja sinisilmäsi ikkunassa.
En muuta nähnyt niitä paitsi –
syvällä tuskan silmissäsi.

Tuntemattoman lentävän objektin elämästä

Kaksi objektia kohtasivat
äärettömissä pilvissä.

Сигналлээдн чожа шыасисö
И сэк жö тöдсасисö, некö.

Signaaliäänet heti antoivat
ja tunnistivat toisensa.

Кыкнаннысö паныта кыскö
Наукалö тöдтöм вын,
Но этия тöдтöм вын дын
Сьöлöмыс наукалөн кын.

Niitä kiskoo toisiansa kohti
tieteelle tuntematon voima,
mutta tämän voiman alueella
on tieteen sydän aivan kylmä.

Объекттэзлö öтласа туйсö
Программа-оланыс эз сет.
И кольчис объекттэз вывтын
Павкötчöмсянь зубыт след.
(1992: 45)

Ei objekteille yhteistä rataa
elämä-programoija suonut.
Jäi polttamaan objektien pintaa
vain jälki, törmäyksestä jäänyt.

**ТЛО – тöдтöм лэбалан объект*

Асылыс гажтöм, гажтöм, гажтöм,
Сэтшöм жö гажтöм лоас лун.
Горзö то зэрыс. Көрсьöм-паджсьöм
Лоис олан. Кытшöм колдун
Талань öйтöвпыр лэдзис диксö,
Босьтис гаж да гусялис он?..
Бöрдö то лолö, чепсасьö, никсö,
Кыдзи ыбöс сайö чапкöм пон.
(1992: 49)

Aamu niin iloton, iloton.
Iloton tulee päivästäkin.
Sateen itkua se on täynnä.
Rosoinen elämä tylstynyttä.
Mikä noita toi pyörrytyksen
pohjatuulen mukana tänne,
nappasi ilon ja varasti unen?..
Nyt sieluni itkee, uikuttaa,
kuin koira, paiskattu oven taa.

Ылына туйез
Ылö нуötöны,
Гажтöма синнэз
Бöрсянь видзötöны.

Kaukaiset tiet
kauas vievät.
Surulliset silmät
perääni katsovat.

Туйис бы, туйис –
Каттин-катыльтин

Jos on tie, se tie –
sen kaukaisen tien

Ылына туйсө
Рёма тшакыльө.

voisi kietoa, peitellä
värilliseen pilveen.

Кыйин тшакыльсис
Басөк картина:
Ылө видзөтөны
Гажабсь синнэз.

Voisi punoa pilvistä
kauniin taulun:
Kauas katsovat
iloiset silmät.

Синнэс шыннялөны,
Бытьтө бы төдөны –
Ылына туйес
Ны дын бергөтөны.
(1999: 37)

Silmät hymyilevät,
ikäänkuin tietäisivät:
ne kaukaiset tiet
niiden luokse kääntyvät.

Лөнь өшын пырьят төлісь югөрөн
Уся тэ дын, юрөдзат пуксьышта,
И синбурнам ни только малышта.
«Кытшөм төліся, югыт өтөрыс» –
Шуан гусьөн, и – меланьө бөрөн.
И, конечно, не менө окыштан.
(1999: 43)

Kuun valona rauhallisesta ikkunastasi
tulen luoksesi, istuudun pääpuoleesi
ja sinua silitän, vain silmilläni.
”Millainen kuutamo, kirkkaus ulkona”
sanot hiljaa, mutta minuun vain selin.
Etkä, tietenkään, minua suutele.

Синнэз сөйөны,
Синнэз сотөны,
Синнэз чөвтөны
и пасьтөтөны.
Синнэз сөскөны,
Синнэз бытшкөны,
Оз туй синнэзсянь
Щельө пышшыны.
Оз туй пышшыны
Не – дзебсисьны.

Silmät syövät,
silmät polttavat,
silmät riisuvat,
ja myöskin pukevat.
Silmät purevat,
silmät pistävät,
ei voi silmiltä
suojaan paeta.
Ei voi paeta,
ei – kätkeytyä.

Кыдз нӧ синнэзсянь
Сэк дорйисьны?
Тожӧ синнэзӧн,
Только синнэзӧн.
(1999: 66)

Kuinka voi silmiltä
puolustautua?
Myöskin silmin,
pelkästään silmin.

Чужӧй ӧгыр дорын шонтисян,
Чужӧй ӧгыр дорын шоччисян,
А мыйкӧ вежны – абу мыла,
Чужӧй ӧгырыс чискӧ-сылӧ...

Vieraan hiilloksen ääressä lämmittelet,
vieraan hiilloksen äärellä levähdät.
Ei ole voimia mihinkään muuhun,
se vieras hiillos vain kytee, hiutuu ...

Чужӧй ӧгырыс кӧркӧ ештас,
И сэк – некӧдӧрӧ он ешты:
Он ешты сотчӧмсӧ вӧтсавны,
Не ассит ӧзтыны-пӧлявны.
(1999: 28)

Se vieras hiillos palaa joskus loppuun,
ja silloin – et enää mihinkään pysty,
et loppuun palaneeseen puuta lisäämään,
et itseäsi liekkiin puhaltamaan.

А ме бы...

Jospa minä ...

А ме бы Муза дзик сибӧтчи –
Оз кыв кок шы, не лолалӧм –
И бердат кокнита павкӧтчи:
Ме тӧкӧт пыр. И чапкы лӧг.

Muusaa lähestyä halusin.
Ei kuulu askelten ääni, ei hengitys.
Sinua keveästi kosketin.
Olen kanssasi aina. Jätä vihamielisyys.

Ме тӧкӧт пыр, кыдз тэнат совесть,
Кыдз тэнат ангеллӧн вуджӧр.
... Ме бердат кокнита павкӧтчи.
Мед тӧдін тӧ. И муні бӧр.
(1999: 42)

Olen kanssasi aina, kuin omatuntosi,
kuin sinun enkelisi varjo.
... Keveästi sinua kosketin,
vain jotta tuntisit sen. Ja menin taas.

Тӧ, мыдзӧм кариатида,
Олансӧ юр вевдӧрат видзан,

Sinä, väsynyt Karyatiidi,
pääsi päällä pidät elämää,

Көть непогодь моросат виззьö,
Көть төлыс унньöвтöмөн видö.

Тэ, мыдзöм кариатида,
Важ крышасö ки вылат видзан.
А мунап – оліссесö личкас.
Тэ нійö и берегитан.

Ме тожö – кариатида.
Ас гөгөр адзза нійö жö.
О скульптор, кытөнöсь Атлантгэт?
Кытөн тэ, Гармония öшöм?
А мый öні? Виль Атлантида?
(1999: 93)

–Эта мый этишöмыс сотчö?

*–Этö пö А. Зубовыслись книгаэз сотöны
(К.Ф. Ковыляева висьтасьöмись)*

Книгаэз сотöны, книгаэз сотöны,
Ыпкö-жаралö бипур!
Книга оланнэз сё содöны, содöны,
Кадыс бипур вылö водöны, водöны –
Коляс разь эта гөрд поныс, оз пур?

Книгаэз сотöны
– память пö сотöны.
Нюлö кымöрсö бикыв.
Чапкö бичирресö ылына – отöна,
Нія и öні, олансö самötöны,
Только оз сотö ни.
Только эз сотö бы!

(1999: 15)

vaikka rintaasi pieksee sade,
tuuli ulvoen torailee.

Sinä, väsynyt Karyatiidi,
vanhan katon kannat käsissäsi.
Jos lähdet – katto asukkaat runnoisi.
Heitä sinä siinä suojeletkin.

Minä myös olen Karyatiidi
ja ympärillä olijat näen.
Kuvanveistäjä, missä Atlanttisi?
Missä sinä, kadonnut Harmonia?
Entä nyt? Uusi Atlanttiidi?

Mikä tuolla palaa?

*Siellä poltetaan A. Zubovin kirjoja.
(K.F. Kovylyajevan kertomuksesta)*

Kirjoja poltetaan, kirjoja poltetaan,
rovio räiskähtelee, loimuaa.
Mutta kirjojen elämät vain pitenevät,
ajan nuotioon ne paneutuvat pitkäkseen.
Jättääkö purematta punainen koira?

Kirjoja poltetaan
– kuulemma muistokin poltetaan.
Tulen kielet pilviä nuoleksivat,
kipinöitä kauaksi heittelevät.
Kirjat jäävät nytkin oman onnensa varaan.
Mutta enää ne eivät niitä polta.
Kunpa eivät olisi polttaneetkaan!

Anna Istomina (1964–)

Anna Jurjevna Istomina on syntynyt 17.2. 1964 Kudymkarin kaupungissa. Koulun päätettyään hän meni työhön tehtaaseen, mutta suoritti myös etäopiskelijana Permin Komin maatalousoppilaitoksen agronomikoulutuksen loppututkinnon ja hän työskentelikin sitten muutamia vuosia maataloudessa. V. 1991 hän vei päätökseen opintonsa Moskovassa A.M. Gorkin kirjallisuusinstituutissa. Venäjän kirjailijaliiton jäsen hän on ollut vuodesta 1994. Vuodesta 1993 hän työskenteli kauan komipermjakkilaisen lastenlehden *Силькан* ('Kello') päätoimittajana.

Anna Istominan runoja oli painettu jo vuodesta 1981 lähtien monissa eri lehdissä ja kollektiivisissa valikoimissa. V. 1986 ilmestyi hänen ensimmäinen oma runokirjansa *Нимлун* ('Nimipäivä'), toinen, *Буджжез и борддэз* ('Juuret ja siivet'), v. 1991, kolmas, *Чочком кайез* ('Valkeat linnut'), v. 1994. Tämän kirjan lopussa on useiden kääntäjien venäjännöksiä runoilijattaren teksteistä. (Tästä kirjasta hän sai v. 1997 M.A. Castrénin Seuran palkinnon.) V. 2003 ilmestyi sitten laaja kaksikielinen runoteos *Нія локтасö... / Они придут... Кывбуррез / Стихи* ('He tulevat ...' Runoja). Jokainen runo on myös käännetty venäjäksi. Ilmeisesti suuri osa runoista on uusia, vaikka mukana on myös aiemmissa kirjoissa ilmestyneitä. Kirjan lopussa on V. Pahorukovan ja M. Kuklinan lyhyt luonnehdinta Anna Istominan runoudesta.

Runoilijankutsumus merkitsee Anna Istominalle tietoa omista voimista, siivistä. Lintu ja siivet ovatkin hänen runoutensa keskeinen kuva. Lintu-kuva täsmentyy valkeaksi linnuksi, runoilijan itse luoman maailman, hänen runoutensa, suureksi symboliksi (Bartens 2004: 49-50). Tämä maailma on laaja: omaan sielunmaisemaan liittyä kodin, kotimaan koko maisema ja maisemalla on aina ajallinenkin syvyys.

Seuraavassa Anna Istominan runoja:

Кыдз чужё стих

Kuinka runo syntyy

Сьёлём, кыдз лыйём кай, онняюрасяс
И уяс му бердö! А сэсса лэбас бөр

Sydän, kuin ammuttu lintu, nurinniskoin keikahtaa
ja maahan putoaa! Mutta sitten se takaisin kohoaa

И енлөн кай моз енөжын пантасяс
Кывбуркөт, кōда сьōлōмō оз тōр.
(2003: 70)

ja kuin jumalan lintu se taivaalla törmää
runoon, joka ei sydämeen mahdu.

Стиххез менам – чочком кайез
Ой пытшкын лэбалōны.
Ыббез сайō, вōррез сайō
Морттэзōс кытсалōны.

Runoni, valkeat linnut,
sydänyöllä lentävät.
Peltojen, metsien takaa
ihmiset herättävät.

Чōлō, чōлō, онтōм кайез –
Морттэс ойнас узьōны.
Нылō узьны эд мешайтō,
Кōр и биэз кусōны.

Ääneti, ääneti, linnut –
ihmiset nukkuvat öin.
Älkää untansa häiritkö,
jo sammuivat tuletkin.

Олантуйыс мортлōн чорыт –
Лишь ольпассес небытōсь...
Тiян – ой, и тiян – борддэз,
Лэбзьō кытчōдз пемытас.
(1994: 64)

On ihmisen elontie kova,
vain vuoteensa pehmeä ...
Teidän on yö, teillä siipenne,
pois pimeään lentäkää.

Чочком кай лэбыштō му весьтōт –
Паньит шондiлō и пемытлō.
Чочком кай лэбыштō му весьтōт.
Чочком бордыс – чочком свет пасьта.

Valkea lintu lentää yli maan –
vasten aurinkoa ja pimeää.
Valkea lintu lentää yli maan.
On siipeä valkean maan leveydeltä.

Шондi увтын сьлōн борддэзыс,
Жыв бикыввез, му судзлалōны.
Ойыс пытшкын сьлōн борддэзыс,
Жыв сьōд кизэз, му малалōны.

Auringon alta molemmat siivet
tulikielekkeinä maata tavoittavat.
Yön sylissä molemmat siivet
mustina käsinä maata hyväilevät.

Кыдз ва вотгез, миян луннэзным
Сы бордйыв вылын ошалōны

Kuin pisarat meidän päivämme
siipien kärjissä riippuvat

Мый тэ юртö öшөтін, мунісь,
Бытьтö кыввез вунөтін, он шы сет?

Адззан, сія öшынын биок,
Кöда туйезат пыр тэнö шонтіс,
Чожжык сы дынө, сы дынө лок,
Кыдз тэ мыдзин – и ачыт ни он төд.

Эй, кытчö тэ иньдөтчин, мунісь?
Мый тэ кошшыны мөдан вились?
(2003: 6)

Көр узьö лов, и сьölөм усьö,
И оз лэб ки, мед уйны сё одзлань,
И кусö шонді, төлісь кусö,
И ойыс кыйö веззез, кыдз черань,
Сэк гажтөм дума дзингö юрын –
Мыйлө тэ локтін татчö, морт,
Көр узьö лов, сьölөмын курыт,
И сук туман нырыштөм горт?
(2003: 12)

Шытөм морт ветлөтö му вылөт,
Шытөг олө, шытөг горзö.
А шынньөвтан сылө мунтөннят, –
Сьölөм ванйөв паныт оссьö.

Шытөм отир олө му вылын,
Шытөг быдыслö веритö.
Шытөг ен видзөтö вылісянь,
Дөс вежөртö и терпитö.
(2003: 22)

Miksi painoit pääsi, ääntä päästämättä,
ikäänkuin sanat unohtaen, kulkija?

Näet pienen liekin siinä ikkunassa,
se matkallasi sinua lämmitti.
Tule sen luo, tule nopeasti,
et käsitä, kuinka matka väsytti.

Voi, mihin suuntaat matkan, kulkija?
Mitä vielä haluat etsiä?

Kun on sielu turta ja paino sydämellä
eikä käsi nouse viedäkseen uivaa eteenpäin,
kun sammuu aurinko ja kuu on sammumassa
ja yö, kuin hämähäkki, kutoo verkkojaan,
silloin kaihertaa päässä surullinen ajatus:
Miksi tänne, tänne tulit, ihminen,
kun on sielu turta ja sydämessä katkeruus
ja sakea sumu pusertaa kotiseutua?

Maan päällä vaelttaa äänetön ihminen,
ääneti elää, ääneti itkee.
Jos hymyilet hänelle ohimennenkin,
hän avaa sydämensä levälleen.

Maan päällä elää äänetön kansa,
ääneti kaikkeen uskoo ja luottaa.
Ääneti katselee ylhäältä luoja,
ymmärtää kaikki ja kaikki sietää.

Кинкө лөсйөм этө туйсө ныж черөн,
И тэрмасьом сйө му вылас лэдзны.
Натьтө, сы вылын чужьяся ме не
 первөй,
И не первөй, натьтө, сы вылын ме
 пезьда.
Быд тшупөтыс эстөн зубытсаянь горзө.
Быд чукылыс эстөн юр пиньөвтны
 көсйө.
Ті виль туй вылө, муниссез, өддьөн
 корсят?
Но ныж черыс – кылат? –
 вильө туй ни лөсйө.

(2003: 28)

Андрей Zubovlө

Өграліс саридзыс биөн
Видзчисис и корис: «Лок!»
Но уджөн и сөстөм киён
Тэ вештыны мөдін лөк.

Но төдін, кин пырас ашын
И лөгөн горөтас: «Пасьтась!»
И кымөра вөлі асыв.
Горт муыт ловзисис: «Ась...»

...Некин виноватыс пө абу,
Вөлөм пө сэтшөм кад.
Но өзьяс саридзыс кө ашын,
Ме төда, кин лоас рад.

(2003: 30)

Joku veisti tämän tien tylsällä kirveellä
ja kiiruhti laskemaan sen heti maan päälle.
En liene ensimmäinen sillä kompasteleva,
en ensimmäinen sillä henkensä heittävä.
Jokainen tien merkkipaalu itkee kivusta,
jokainen käänne ennustaa niskojen taittuvan.
Tien kulkijat, uudelle tiellekö te pyritte?
Kuulettehan tylsän kirveen taas
 tietä uudeksi veistävän?

Andrei Zuboville

Meri jo tulessa leimusi,
odotti ja kutsui: ”Tule!”
Mutta sinä työllä ja puhtain käsin
pahan halusit työntää pois.

Tiesit, kuka huomisin tulisi
ja vihaisena huutaisi: ”Pue päällesi!”
Pilvinen oli se aamukin,
ja kotimaasi huohti: ”No nyt ...”

Kukaan ei kuulemma ollut syyllinen,
aika vain kuulemma sellainen ...
Mutta jos huomenna meri syttyisi,
tiedän, kuka on oleva iloinen.

Кытшөм кадө тэ шогман, поэт, –
Сія кадын и лоан одзөв.
Аслат кадыт некөр оз вежөрт,
Пондас шушкыны пыр тэныт: «Чөв!»

Кызд лолалан, кызд гижан, кызд олан –
Пондас шушкыны: мөдмоз пө колө.
Кытчөдз синнэтө тэ он кунь –
Тэнат син весьтын пыр лоас чунь.

А көр кывтас оланыт быдөс –
Вешшас туй вывсит сэк шушкись йөз.
И вөлись нийө сотас жыв би:
Эта енлөн пө вөлөма пи.
(2003: 32)

Натьтө, долыт пидзөс вылө усьны,
Көдзыт джоджсө, жыв коккез, окавны, –
Еныс тэ весьтын – төдны – сулалө.
А тэ му вылас учөт – сю тусь кодь.

Лоны тусьөн бы сідз еныс одзын!
Только эз велөт векө веритны.
И олан менам – флаг моз сө сотчө,
И гөрд рөмсө мөдпөв не краситны.
(2003: 36)

Важ вичку сотчөм, крестыс өшөм...
Важ вичку местын – сельсовет.
Гөрд флагыс өвтчө, кызди өшөм,
Жыв кылө юр вевдөрас крест.

Millaiseen aikaan synnytkään, runoilija,
olet siinä ajassa edelläkävijä.
Eikä oma aikasi sinua ymmärrä.
Alkavat supattaa: ”Vaikene sinä!”

Kuinka hengität, kirjoitat, elätkin –
supatetaan: toinen on tapa otettava.
Ennen kuin silmäsi olet ummistanut –
aina niiden edessä on sormi syyttävä.

Mutta kun haipuu kokonaan elämäsi –
kuiskiva väki pois loittonee tieltäsi.
Vasta silloin niitä polttaa tuli elävä:
Tämä oli kuulemma jumalan lapsia.

On varmaankin ilo polvilleen langeta,
suudella kylmää lattiaa ja jalkoja.
Vastapäätä sinua seisoo Jumala,
sinua, maan päällä vähäistä – kuin jyvä.

Olla kuin jyvä näin Jumalan edessä!
Aikani vain ei opettanut uskoa.
Elämä on yhä kuin lippu palava.
Ei sitä punaiseksi taas voi värjätä.

Kirkko näyttää palaneen, risti kadonneen.
Vanhan kirkon paikalla kyläneuvosto.
Punalippu huiskii, kuin poissa tolaltaan.
Risti pään päällä tuntuu aivan samalta.

Гörd флагыс сотчö, дзик пожарсис
Летьялö медбөрья биок.
Но оз кыв отир сылсь жарсö,
Шонтісьны сы дынö оз лок.

А пöрись баб ли, тоша дед ли
Дзарнитас, пуктас пернапас.
И он тöд – флаглö или крестлö...
Быд кадлөн аслас пö эд пас.

И лун, и ой рака табуныс
Сё карзö сы гөгөр, оз мыдз.
И дзуртö, дзуртö пöрись кызд, –
Мый сйя кылö локтан лунись?
(2003: 38)

Нія локтасö...

Видзчисям гөссезöс ми кортёмöсь

О. Мандельштам

Нія локтасö, томöсь и басöккөсь,
Нія локтасö, смелöсь и вынаöсь,
И строитасö керкусö югытö,
И строитасö керкусö вылынö.

Нія лоасö шудаöсь, мичаöсь,
Сöдз сьөлöмаöсь, югыт синаöсь,
И миянлісь проститны кужасö
Вынтöм ловвез, кöстісьöм спинаэз.

Нія локтасö, томöсь и басöккөсь,
И строитасö керкусö югытö.
Миян челядьным!
(2003: 40)

Punalippu palaa kuin tulipalosta
sinkoaisi siihen viime kipinä.
Väki ei kuitenkaan tunne sen kuumuutta,
eikä lämmittelemässä käy sen lähellä.

Mutta vanhat eukot, ukot partasuiset
ristinmerkin tekevät sitä silmäillen.
Tehnevätkö lipulle vai ristille kenties?
Oma tunnuksensa on joka ajalla.

Yötä päivää varislauma ympärillä
on nyt siinä raakkumassa, väsymättä.
Ja narisee vanha koivu narinaansa.
Mitä se on tulevasta kuulevinansa?

He tulevat ...

Me odotamme kutsumattomia vieraita

O. Mandelštam

He tulevat, nuoret ja kauniit,
he tulevat, rohkeat ja vahvat,
ja rakentavat talonsa valoon,
ja rakentavat talonsa korkeuksiin.

He ovat onnellisia, kauniita,
puhdassydämiisiä, kirkassilmäisiä,
ja he pystyvät antamaan anteeksi meille
meidän sielujemme voimattomuuden,
selkiemme köyristyneisyyden.

He tulevat, nuoret ja kauniit,
ja rakentavat talonsa valoon.
Meidän lapsemme!

Сьөлөмын и өтөрын лөнь.
Сьөлөмын и өтөрын сөстөм.
Гусьоник лэбалө лымок,
А юр весьтын ойыс пыдөстөм.

Ась мирыс чочкоммө быдсөн,
Эд небоыс – сөдз и пыдөстөм.
А өтөрыс сөстөм и лөнь,
И сьөлөмын лөнь и сөстөм.
(2003: 42)

Кыла ас весьтам вуджөр ме
Ыджыт кайлісь –
Олан визьным миян өтік
Кымөр саяс.

Кыла корпа весьтам борддэз,
Нийөн өвта.
А чужомө кай-уродлөн
Усьө вөтө.

Нештөм кай, кысянь тэ лэбзян
Олан визьнат?
Кытшөм кадсянь, кытшөм вексянь
Туйтө видзан?

Морт увтырыс кай увтырысь,
Төдчө, петөм.
Сийөн кыскө, натьтө, пыр эд
Дынас небо.

Сийөн лолө кайыс моз жө
Лэбзьө, лэбзьө.

Sydämessä ja ulkona hiljaisuus.
Sydämessä ja ulkona puhdasta.
Lumihiutaleet leijuvat hiljalleen,
pään päällä pohjaton yö.

Koko maailma tulkkoon valkeaksi,
taivaskin on puhdas, pohjaton.
Ulkona on puhdasta, hiljaista,
sydämessä hiljaista, puhdasta.

Tunnen yläpuolellani
suuren linnun varjon –
elämänviivamme yhtyvät
saman pilven takana.

Tunnen siivet harteillani,
niitä heiluttelen.
Epämuotoiset lintukasvoni
näen unissani.

Rujo lintu, mistä nouset lentoon
pitkin elämänviivaasi?
Mistä ajasta, mistä kaudesta
olet tehnyt matkaasi?

Ihmissuku lintujen suvusta
ilmeisesti sai alkunsa.
Siksi varmaankin sitä yhä
taivas vetää puoleensa.

Siksi sieluni linnun tavoin
nousee lentoon, nousee lentoon,

Кай моз сьылö, кай моз горзö
Муыс весьтын.
(2003: 48)

laulaa kuin lintu, parkuu kuin lintu
tämän maan yllä.

– Кай, мыля тэ борда?
– Сійөн, что эм небо,
Кöда дынас корö,
Кытөн лолö лэбö.

”Lintu, miksi siivet on sinulla?”
”Koska taivas on olemassa,
joka kutsuu luoksensa,
johon sielu voi kohota.”

– Кай, мыля тэ борда?
– Сійөн, что видзчисьö
Менö позö гортын,
Кöть кытчöдз лэбтися.
(2003: 50)

”Lintu, miksi siivet on sinulla?”
”Siksi, että minua odottaa
oma pesäni kotona,
nostan sen mihin tahansa.”

Ме локта зэрөн тэ дынö,
Рамыник лөнх зэрокөн.
И чышка мыдзсö сьёлöмсит,
Гывйышта бусöсь коккез.

Sinun luoksesi tulen sateella,
kun se on lempeää, hiljaista.
Väsmyksen pyyhin sydäimestäsi,
pölyn huuhton pois jaloistasi.

Котöрта чож туёк вылöt
И сыла вöрас.
Тэ чернат вöрас, ой, эн лок –
Ме пуö пöрма.
(2003: 56)

Juoksen nopeaa oikopolkua,
metsään haihdun, siihen katoan.
Älä tule sinne kirveen kanssa –
minä puuksi olen muuttumassa.

Ми эстөн ветлötим ни тэкöt,
Ми олим ни тэкöt эстөн.
И сотчис ни биыс эта,
Кöдö вöлись тэ öзтан.

Me jo täällä samoilimme yhdessä.
Me jo täällä elimmekin yhdessä.
Ja jo silloin paloi tämä tuli,
jonka sinä nytkin sytytät.

Тэ Пармаын сэк вөралін,
А ме вөлі би видзчисьён.
Көр гажтёма вөр горалис,
Ме этадз жё сэк видзчиси.

...Вунөтамө гора кыввез,
Висьгась, кызди олін метөг.
Кыным бы олан эз кывтө,
Ми асланым би дын бертім.
(2003: 60)

Синнэт вөлісө невна гажтөмось,
Бытьтө гажтөмыс сылас ашын жө.
Но чунь йыввет төждөмөн вачкисө,
Көр павкөтчин чужөмө бердө.

Дөс соралі ме, өшти ачымөс,
И сералі, көр сьөлөм бөрдіс.
А синнэт вөлісө невна гажтөмось,
Бытьтө гажтөмыс сылас ашынөдз.
(2003: 178)

Синнэз бокат чуқыроккез,
Кызди гажтөм серөмоккез,
Көр и өксьөмась неетша,
И казавны ме эг ешты.

Нійө чуннезнам волькөта,
Медбы эз кольчы и өтік.
Но тэ гажтёма видзөтан...
Мый висьтавны меным мөдан?

Sinä metsästelit silloin Parmassa,
ja minä olin tulen vartijana.
Kun surullisesti metsä humisi,
silloin odotin, kuin nytkin, sinua.

Vaikka unohdamme soinnun sanoista,
kerro, kuinka elit ilman minua.
Minkä verran elämää vierähtäisikään,
oman tulemme luo palaisimme taas.

Silmissäsi oli vain vähän surua;
huomenna se saattaisi jo hälvetä.
Sormistasi kimposi silti murheita,
kun kätesi kasvojani hiveli.

Kaiken sekoitin. Itsenikin menetin.
Itku sydämessä nauruun purskahdin.
Silmissäsi oli vain vähän surua.
Sekin saattaa hälvetä ennen huomista.

Silmäkulmissasi uurteita
kuin murheiden pieleskasoja.
En ehtinyt edes huomata,
koska niitä kertyi tuo määrä.

Sormillani niitä silitän,
jottei jäisi niistä yhtäkään.
Mutta katsot surullisena ...
Mitä tahdot minulle kertoa?

...Синнэз бокат чуқыроккез,
Кыдзи гажтөм серөмоккез...
(2003: 186)

... Silmäkulmissasi uurteita,
kuin murheiden pieleskasoja.

Тэсса вынажыкыс, кад,
натытö, абу некин:
Медвына мортсö
тэ му бердö көстан-кусіньтан,
Медбасöк нывкасö
тэ аслат туй кузя иньдан –
Нетшкан чикиссез, чукралан чужöм...
И некин
Оз вермы вештыны ас бердсис
тэнчит сьöд китö.
Пыр тэ уджалан,
И он жалейт, кад, некинöс:
Вечность юкмöс пытшкö
чапкан сералöмөн дöс.
(2003: 74)

Sinua voimakkaampaa
ei ole, aika,
vahvimman miehen
koukistat, päin maata kaadat.
Kauneimman neidon
karkotat omaa tietäsi,
palmikot nyhdät, kasvot teet ryppyisiksi.
Ei kukaan
voi päältään työntää
mustaa kättäsi.
Ketään et sääli, aika,
teet työtäsi tauotta:
ikuisuuden avantoon
nauraen kaikki paikkaat.

Югыт странаö, олан, мийö локтiмö,
Медбы сöдз юын миссьöтны чужöммез.
Юсö гудыртiм и туйсö бөр ог тöдö,
Оламö тэкöt, бытьтö чужöйöсь.

Elämä, puhtaaseen maahan me tulimme,
kasvot pestäksemme puhtaassa joessa.
Joen likasimme. Emme tiedä tietä takaisin,
kuin ventovieraat elämme nyt kanssasi.

Юыс окалö мянöс кокныррезö –
Сэсса ыджытжыкөн асьнымöс чайтам.
Сийөн и васö сымда гудыртiмö,
Сийөн и берегыс кок увтын чайдiс...

Joki suutelee jalkateriämme –
niinpä tunnemme itsemme suuremmiksi.
Siksi vedenkin siinä määrin likasimme,
siksi rantakin lohkeili jaloissamme.

Югыт странао, олан, мийо локтимо,
Медбы сөдз юын миссьотны чужоммез.
(2003: 76)

Elämä, puhtaaseen maahan me tulimme,
puhtaassa joessa kasvot pestäksemme.

Оланшөр. Керөсийыв. И, кажитчө,
Сэссия он чужьись, он усь, он бөрд.
Синнэз кунь – и быгыльтчы, быгыльтчы,
Кытөн шонди пыраниныс гөрд.
(2003: 82)

Keski-ikä. Vuorenhuippu. Ja tunne:
enää et kompastu, putoa, itke.
Silmäsi sulje – ja kieri, vain kieri
sinne, mihin punainen aurinko laski.

Көр оланө өгыррез моз ештас,
Адзза муыслісь дор и пыдөс.
Көдө му вылас кутлі да өшти,
Адзза тэ пытшкын, муөй, быдөс.

Kun sammuu niin kuin hiillos elämä,
maan reunan, pohjan olen näkevä.
Täällä tuudittamani, menettämäni
olen näkevä, maa, sinun sisässäsi.

Көр оланө өгыррез моз ештас,
Ме вежөрта сэк, муөй, быдөс:
Быльыс тэ вылын, му, өддьон етша,
Быльсө тэ пытшкө дзебам быдөс.
(2003: 84)

Kun sammuu niin kuin hiillos elämä,
silloin kaiken olen ymmärtävä:
maa, päälläsi totuutta on vain hiven,
sisääsi kätkemme kaiken totuuden.

Керөс йыввезын – пожуммез –
Коми му пасьта сулалөны,
Өтамөд вылө дзарьялөны –
Керөс йыввезын – пожуммез.

Vaarojen laella petäjää –
niitä on täynnänsä Kominmaa.
Toisiansa vain tarkkailevat
petäjät vaarojen laelta.

Ме и ачым тожө чужи
Керкуокын керөс дорын.
И пожумыс мыйкө шушкис,
Мыйкө төдіс, дынас корис...

Minä itsekin synnyin täällä,
pikku mökissä vaaran rinteellä.
Siinä jotakin petäjä kuiski,
jotakin tiesi, luoksensa kutsui ...

Керӧс йыввезын – пожуммез,
Видзат ті завет кытшӧмӧ,
Кӧр грӧзитчатӧ кулӧмӧн?
Мый ті кӧсьят Коми мулӧ?

Кин пӧрӧтас – ловья оз ло!
И пожуммезыс сулалӧны,
Коми му вылӧ дзарьялӧны,
Мед кулӧмыс ылӧт орддис.
(2003: 90)

Кӧр кусӧ ар, и медбӧрья листок
Уськӧтчӧ му бердӧ, дзик кувны рад,
Эн шу, что этӧ только арся шог,
Что локтас тулыс – кытшӧт муӧ кад.

Вежӧрта: кытш. Вежӧрта: локтас тулыс.
Но ме – листок, и му бердӧ уськӧтчӧ.
И, поди, зубыт лоас кольӧм увлӧ?
Но тулыс – виль– не мейн ни пондӧтчӧс.

Листоккез вильӧсь пондасӧ радъявны –
И вились летас нийӧ арся тӧв.
Оланыс – мый? – Тэ сӧ пондан юавны, –
И бертас я бӧр муыс вылӧ лов?
(2003: 92)

Ар, ме – тэнат гӧрд листок,
Лэбзя и бергала.
Сувтчы, кад! Менам биок
Руас бы ӧгралӧ.

Petäjät vaarojen laella,
neuvotteluako nyt pidätte?
Milloin uhkaatte kuolemalla?
Mitä lupaatte Kominmaalle?

Teidän kaatajanne ei eloon jää.
Mutta täällä riittää petäjää.
Pitävät silmällä Kominmaata,
jotta kaukaa sen kiertäisi kuolema.

Kun syysvärit sammuvat ja viime lehti
maahan putoaa, kuin kuollakseen riemussa,
älä sano tätä vain syksyn suruksi,
että ajan kehää kevät on tuleva.

Ymmärrän: kehä. Ja kevät on tuleva.
Mutta minä – lehti vain, maahan iskeydyn.
Kai se paljas oksakin kokee kipua?
Eikä kevät enää minussa alakaan.

Uudet pienet lehdet alkavat riemuuta.
Ja jälleen syksyn tuuli on ne repivä.
Elämä – mikä? Saatko vastausta?
Ja onko sielu maan päälle takaisin palaava?

Syys, minä – punainen lehtesi,
lennän ja kiepun ympäri.
Pysähdy jo, aika! Liekkini
ilmassa loistaa täytyisi.

Уна рөмөн сотчө мир.
Гөрд листок лэбыштө.
Пипу вылісь бытьтө вир
Му вылө вотыштө.
(2003: 94)

Monin värein palaa maailma.
Punaisten lehtien lentoa.
Tipahtele maahan verta
kaiken aikaa haapapuista.

Пөрмис юрө мыдзөм керкуө:
Кинкө – мунө, кинкө – локтө.
Көсичаззө ыбөс вартө –
Шөри керкуыс бы потө!

Pääni muuttui väsymyksen mökiksi,
joku sisään menee, joku ulos käy,
moukaroi ovea ohimoissani –
halkeamaisillaan on se mökki jo.

Отамөднысө нырыштөны
Сьөкыт думаэз, кыз керрез.
Эта керкуись ме пышши бы,
Да мый юртөг понда керны?
(2003: 196)

Niin kuin hirret likistävät tiukasti
toinen toistaan raskaat ajatukseni.
Jo pakenisinkin tästä mökistä,
mutta mitä päättömänä tekisin?

Туйыс небоө мөртчөм, а йылас – звезда –
Лөз масісь видзө киас деревня.
Сы спина сайын чөлө сьөд вөр му ыжда..
Этчө бөр көркө лолыт бертас.

Tie tunkeutui taivaaseen, kärjessään tähti.
Kylän käsissä sininen kynttilä.
Sen selän takana musta metsä vai ti.
On tänne takaisin sielusi palaava.

Уна сотан масіссез тэ – только мыйлө?
Чайтан адззыны ны сайын енсө?
А спина саят чөлөны кодзыт и лөнь,
Лөз масісь шонтө мыдзөм деревня.
(2003: 242)

Miksi oikeastaan polttaa kynttilöitä?
Näkykö niiden takaa jumala?
Takanasi vain hiljaista ja kylmää.
Väsnyttä kylää lämmittää kynttilä.

Ловья ли,
ловтөм ме лоа,
Тэ вайөт менө бөр этчө, туй.

Mikä tulenkaan olemaan,
elävä sielu vai sieluton,
tuo minut tänne takaisin, tie.

И пу моз сулала бы – вына и крепыт,
Горт му пытшкын вуджжезон видзся.
И радон примита и товвез, и зэррез,
Поклон пукта вөрлө и видзлө.
(2003: 288)

Tahtoisin vain seistä kuin puu voimakas,
juurineni maasta kiinni pidellen.
Tuulet, sateet ottaisin vastaan ilolla,
syvään kumartaisin metsälle, niitylle.

Ов, менам горт, менам вөр, менам Парма,
Вуджжет ась крепытось лооны.
Ась тэнат вуджжезын одззамоз аркмө
Негора песня негора отирлөн.

Jää eloon, kotini, metsäni, Parmani!
Sinun juuresi vahvoiksi tulkoot.
Kuin ennen, viritkөөn juuristasi
hiljaisen kansan hiljainen laulu.

Вуджжезат кывтөны уна оланнэз –
Олоны тэын, чулалөмось...
Локті оланас ме вуджжезсит, Парма,
Бөр ныө берта олан бөрын.

Monta elämää virtaa juurissasi –
sinussa elävät, myös elämästä siirtyneet ...
Tulin juuristasi, Parma, tähän elämään,
palaan takaisin niihin elämäni lopulla.

Менам оланө – шыок только нейджыт
Ота и негора песняын.
Отсө кө содтас оланө, көть медьетша,
Туйө сэк сьолөмат пессьыны.

On elämäni pienen pieni ääni
laveassa, hiljaisessa laulussa.
Jos laulu vähänkään elämää avartaa,
on silloin lupa sydämellä sykkiä.

Ов, менам горт, менам вөр, менам Парма,
Видз крепыт вуджжез отират.
(2003: 284)

Jää eloon kotini, metsäni, Parmani!
Pidä vahvoin juurin kiinni kansastasi.

Tähän komipermjakkilaisen lyriikan esittelyyn olisi voinut liittää vielä useampia nimiä. Jokaisen antologian koostumus riippuu kuitenkin olennaisesti sen kokoajan vastaanotto-
kyvystä. Tämän tekstin kokoajalle oli merkityksellinen se luonnehdinta, jonka Arkadi
Istomin antoi Runouden Maasta: siellä järki ja tunne ovat sopusoinnussa. On paljon sellais-
ta komipermjakin kielistäkin runomuotoista tekstiä, joka käsittelee kirjoittajan omaa aikaa,

tai hänen tietämystään lähiajasta, 1900-luvun historiaan vahvasti vaikuttaneita tapahtumia, näitä tapahtumia ohjailleita henkilöitä, heidän voittokulkuaan. Näin tekstistä on yleensä muotoutunut ylistys, hyvinkin yksipuolinen. Ja lukija ei koekaan päässeensä Runouden Maahan. On kyllä muunkinlaista 1900-luvun tilanteisiin liittyvää tekstiä, rehellistä runoa, ja sitä on kirjoitettu varsinkin 1920-luvun innostuksen huumassa, mutta myös vuosisadan lopulla, kun oli jo etäisyyttä tapahtumiin.

Sen Runouden Maan historia, joka tämän tekstin laatijaa kiehoi, ulottuu ajassa taaksepäin silmänkantamattomiin. Lähelle sitä Maata on edennyt varsinkin Anna Istomina. Siinä maassa jokaisella oli oma puunsa, oman persoonansa kaksoisolento Komin metsässä, Parmassa. Se oli *Aspu*, jonka tosin saattoi löytää vain sattumalta (Komi Mythology: 91). Runoilijalla on kuitenkin omat mahdollisuutensa: *Minä puuksi olen muuttumassa* (Anna Istomina 2003: 56). Komin metsä, Parma, ja siinä virtaavat joet, on Anna Istominan, ja oikeastaan kaikkien muidenkin komipermjakkilaisten runoilijoiden, Runouden Maata. Se maa on lintujen maa: jo sen maan myyttiset luojat olivat linnunhahmoisia (Komi Mythology: 150). Edellä jo kiinnitettiin huomiota lintu-kuvaan niin Anna Istominan kuin Arkadi Istomininkin runoudessa.

Runojen luettelo

Andrei Zubov / Pitju Önjö (1899–1937)

Тулыс

Kevät

Мича ныввез

Kauniit tytöt

Ками мортлө

Komilaiselle ihmiselle

Комиэз-воннэз

Komilaiset veljet

Mihail Lihatšov (1901–1937)

Керöс йылын

Kukkulan huipulla

Ками му

Komin maa

Пармаын

Parmassa

Меддона ёртлө, ш...

Kalleimmalle ystävälle, š ...

Vasili Klimov (1927–)

Вольнөй зон

Vapaa poika

Тулысса

Keväällä

Онтөм ойө

Unettomana yönä

Көбы не тэ

Jos ei olisi sinua

Менам узөр

Koruni

Меным крестсө эд сувтөтө...

Älkää minulle ristiä pystyttäkö

Кин висьталас?

Kuka kertoo?

Galina Batševa (1952–)

Кыдз ме верми овны

Kuinka pystyin elämään

Локти гортө рытса кадө

Kotiin lähdin illan suussa

Ой тэ, гожся рытса кадөй

Voi aikaa kesäiltojen

Чеччө зарни лөз туманын

Siniseen usvaan kohoaa kultaa

Гажтөм кутөм лым столасө

Ikävä tarttui lumikinokseen

Мөдөтча катиасинө гожся лунө

Kesärikuni on päivänkakkaroista

Кытшөм эд лымыс менам вөра крайын

Millainen lumi metsäisellä maalla
Счастливой, другю, сийён ме
Olen onnellinen, ystävä
Ме рифмуита олём любитөмкөт
Minä riimitän elämän ja rakkauden

Ljudmila Guljajeva (1952–)
Лоус тридцать. Годдэз мунёны.
Vuodet vierivät. Kolmekymmentä.
Кытён бы тэнё эг пантав
Missä sinut kohtaisinkin
Нельки төвся кузь вөттэзын
Pitkässä talviuinessakaan
Сы дырна ме бөбөтлi ачымөс
Näin kauan itseäni petkutin
Чулалөм сказка
Loppunut satu
Тэ видзөт менам синнэзö
Katso vain minun silmiini
Ой мышкыртчис ме ольпась весьтö
Yö kumartui minun vuoteeni ylle
Но эм жö!
Se on olemassa!
Дума кыскö кытчöкö ылö
Mieli pyrkii kauas jonnekin

Fjodor Istomin (1954–)
Көр тэнат шондi рытланьö лэдзчисьö
Kun aurinko on länteen laskemassa
Тэ бокам и сэтшиөм ылын
Olet vierelläni ja niin kaukana
Ми чужам, мед судитны öтамөдöс
Me synnymme tuomitaksemme toisiamme
Туман лысваөн пуксьö юрси вылö
Sumu kastehelminä tarttuu hiuksiini

Гижны бы кывбур –

Pitäisi runo kirjoittaa

Ме тэнö сідз любимі сэк

Silloin niin sinua rakastin

Тэ вöлін ме понда – кыдз асыв

Kuin aamu olit sinä minulle

Ми быдöнным –

Me olemme kaikki

Көр узьö шонді, лов лэбалö

Kun aurinko on unessa, sielu nousee lentoon

Понпутша шонді, нем видзöтны

Kesakkoinen aurinko, jota ei voi katsella

Пондыла музыка висьтасьны

Musiikin kertomuksen aloitan

Медбөрья гожумся луннэз

Viimeiset kesäiset päivät

Тэ эм – кыдз кымöнкö море

Sinä olet olemassa – kuin meri jossakin

Пантасин — и вежсис оланö

Tulit vastaan – ja muuttui elämäni

Стоись висьтала: «Любита»

Sadasti ilmoitan: ”Rakastan”

Nina Isajeva (1955–)

Менам песня

Minun lauluni

Кыв менам, горт менам

Minun kieleni, minun kotini

Кымчöккө сё думаэз менчим нуöтö

Jokin kuljettaa minun ajatustani

Марина Цветаевалö

Marina Tsvetajevalle

Leonid Nikitin (1956–)

Чим сьöдöтö льöмпу вылын льöм

Marjat tuomessa välkkyvät mustina
Мый дугдин сёрнитны, иль лоис
Miksi lopetit puheesi, tuntuiko
Эд тэнö вунотнымö садьö оз тырмы
Unohtamaan sinua ei riitä voimani
Лунтыр кымөррез чочком юссезөн
Itään liukuvat kiirehtimättä
Кытшиөмкө лөг поздисьöма сьөлöмын
Jonkinlainen viha on pesiytynyt sydämeen
Эд некөр оз öвсьы морт вежөр
Koskaan ei rauhoitu ihmisen järki
В. Климовлө
V. Klimoville
Кывбурлөн эм и шог и лов
Runolla on kipunsa ja sielunsa

Arkadi Istomin (1956–)
Тэ велөт менö, олан
Opetä minut, elämä
Бөра сьөлöмын гаж да гыж
Sydämessä ilo, suru
Матын деревняись
Läheisestä kylästä
Тэ шуан: колö вын
Sanot: Voimaa tarvitaan
Ми эгö кылö, эгö кылö
Me emme tajunneet, emme tajunneet
Городын овтөн морос менчим шонтö
Kaupungissakin rintaа lämmittää
Вот и лөнъсисö горт весьтын шыэз
Hiljenivät äänet kotikulmilla
Биланьö китö нюжөт
Ojenna kädet tultani kohti
Асьтö ли, бисö ли сотан
Jos itseäsi, sen tulta poltat

Любити тэнö весь

Sinua turhaan rakastin

В. Климовлö

V. Klimoville

Ва дорöт шытöг ветлöттöн

Jokirantaa vaiti kulkiessani

И моросын, и юрын ни лöнь

Hiljaisuus jo rinnassa ja päässä

Казялі тэнö – тöди сразу

Huomasin sinut – ja tunsin heti

Кыдз чöскыт вöт – адззылі тэнö

Kuin makea uni – sinut kohtasin

Тэнö понда любитны ме пыр

Sinuun olen aina rakastumassa

Любимöй, синваэз мыйлö?

Rakastettu, miksi kyuneleet?

Менам гортісь малинтуссез

Vadelmamarjat kotoani

То ли тöлыс синваэз петкötö

Tuuli nostaa silmiin kyuneleitä

Быдыс тöдö: кödзыт муас

Jokainen tietää: kylmässä maassa

Стиххез вуджötісьлö

Runojen kääntäjälle

Ljubov Startseva (1959-)

Ась гижсьö меным шоча

Harvoin teksti syntyy kuin itsestään

Быдми важ ме керкуокын

Kasvoin pikkuisessa tuvassa

Стиххез менам, кинлö тійö колат?

Kenelle olette tarpeen, runoni?

Почтовöй ящик

Postilaatikko

Понда садь быртöдз видзчисьны

Uurimukseen asti saan odottaa
Ме дын радөн сибөтчн
Tulit liki, ilokseni
Коридор да өшыннээ, өшыннээ
Käytävä ja paljon ikkunoita
ГЛЮ оланьсь
Tuntemattoman lentävän objektin elämästä
Асылыс гажтөм, гажтөм, гажтөм
Aamu niin iloton, iloton
Блына туйез
Kaukaiset tiet
Лөнъ өшын пыръят төлісь югөрөн
Kuun valona rauhallisesta ikkunastasi
Синнээ сөйөны
Silmät syövät
Чужоёй өгыр дорын шонтісян
Vieraan hiilloksen ääressä lämmittelet
А ме бы...
Jospa minä ...
Тэ, мыдзөм каруатида
Sinä, väsynyt Karyatiidi
-Эта мый этиоьмыс сотчө?
-Этө нө А. Зубовыслісь книгаэз сотоны
(К.Ф. Ковыляева висьтасьөмись)
Mikä tuolla palaa?
Siellä poltetaan A. Zubovin kirjoja.
(K. F. Kovylyajevan kertomuksesta)

Anna Istomina (1964–)

Кыдз чужө стих
Kuinka runo syntyy
Стиххез менам – чочком кайез
Runoni, valkeat linnut
Чочком кай лэбыитө му весьтөт
Valkea lintu lentää yli maan

Сизим төв менө өктисө

Seitsemän tuulta minut viuhdoivat

Учотик, учотик, учотик бустор

Pienen pieni pikkuinen tomuhiukkanen

Мый тэ өшөмөн сувтин, мунись

Kulkija, miksi pysähdyit kuin eksyneenä

Көр узьө лов, и сьөлөм усьө

Kun on sielu turta ja raino sydämellä

Шытөм морт ветлөтө му вылөт

Maan päällä vaeltaa äänetön ihminen

Кинкө лөсйөм этө туйсө ныж черөн

Joku veisti tämän tien tylsällä kirveellä

Андрей Zubovlö

Andrei Zuboville

Кытшиөм кадө тэ шогман, поэт

Millaiseen aikaan synnytkään, runoilija

Натьтө, долым пидзөс вылө усьны

On varmaankin ilo polvilleen langeta

Важ вичку сотчөм, крестыс өшөм...

Kirkko näyttää palaneen, risti kadonneen

Нія локтасө...

Видзчисям гөссезөс ми кортөмөсь (О. Мандельштам)

He tulevat ...

Me odotamme kutsumattomia vieraita (O. Mandelštam)

Сьөлөмын и өтөрын лөнь

Sydämessä ja ulkona hiljaisuus

Кыла ас весьтам вуджөр ме

Tunnen yläpuolellani

-Кай, мыля тэ борда?

- Lintu, miksi siivet on sinulla?

Ме локта зэрөн тэ дынө

Sinun luoksesi tulen sateella

Ми эстөн ветлөтим ни тэкөт

Me jo täällä samoilimme yhdessä

Синнэт вөлісө невна гажтөмөсь

Silmissäsi oli vain vähän surua
Синнэз бокат чукыроккез
Silmäkulmissasi uurteita
Тэсся вынажыкыс, кад
Sinua voimakkaampaa
Югыт странао, олан, мийо локтимо
Elämä, puhtaaseen maahan me tulimme
Оланиөр. Керөсйыв. И, кажитчө
Keski-ikä. Vuorenhuippu. Ja tunne:
Көр оланö öгыррез моз ештас
Kun sammuu niin kuin hiillos elämä
Керөс йыввезын – пожуммез
Vaarojen laella petäjää
Көр кусö ар, и медбөрья листок
Kun syysvärit sammuvat ja viime lehti
Ар, ме – тэнат гөрд листок
Syys, minä – punainen lehtesi
Пөрмис юрö мыдзöм керкуö
Pääni muuttui väsymyksen mökiksi
Туйыс небоö мөртчöм, а йылас – звезда
Tie tunkeutui taivaaseen, kärjessään tähti
Ловья ли, ловтöм ме лоа
Mikä tulenkaan olemaan, elävä sielu vai sieluton
Быдмöны керöс дорын пожуммез
Vuoren rinteellä kasvaa mäntyjä
Муыс быд годöн крепытжыка видзö
Maa saa joka vuosi otteen vahvemman
Ов, менам горт, менам вөр, менам Парма
Jää eloon, kotini, metsäni, Parmani!

Kirjallisuus

Runoilijoiden teokset on jo edellä mainittu kunkin runoilijan esittelyssä, eikä liene tarpeellista toistaa niitä tässä.

Tutkimuskirjallisuus

Bartens, Raija 1984: Käenkukuntayöt. Komien lyriikkaa. Pieksämäki.

Bartens, Raija 2004: Näkökulma kominkieliseen vuosituhannen vaihteen lyriikkaan. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 90. Helsinki.

Borowsky, Kay – Müller, Ludolf 1984 (toim.): Russische Lyrik. Von den Anfängen bis zur Gegenwart. Stuttgart.

Domokos, Péter 1983: Itäisten suomalais-ugrialaisten kansojen kirjallisuudesta. Tietolipas 91. Porvoo.

Komi Mythology. Encyclopaedia of Uralic Mythologies. Editors Vladimir Napolskikh, Anna-Leena Siikala, Mihály Hoppál. Budapest, Helsinki 2003.

Kosova, L. 2003 = Косова, Л.: Современная женская поэзия коми-пермяков. И.А. Куратов и проблемы современного финно-угроведения. Сборник статей. Отв. Ред. А.Ф. Сметнин. Сыктывкар.

Kosova, L. A. 2007 = Косова, Л. А.: Художественный мир современной коми-пермяцкой поэзии. Кудымкар.

Lallukka, Seppo 1995: Komipermjakit – Perämaan kansa. Syrjäytyminen, sulautuminen ja postkommunistinen murros. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti. Helsinki.

Lallukka, Seppo 2000: Yksi vai kaksi Komin kansaa? Sukukansapäivien satoa. Castrenianumin toimitteita 57. Helsinki.

Lallukka, Seppo 2003: From fugitive peasants to diaspora. Helsinki.

Rahorukova, Vera 1989 = Пахорукова, Вера Васильевна: Иньва йылись сьыланкыв. Коми-пермяцкӧй литература 20-80 годдзӧ. Кудымкар.

Rahorukova, Vera 2004 = Пахорукова, В. В.: История коми-пермяцкой литературы. Сыктывкар.

Pusztay, János 2006: Nyelvével hal a nemzet. Budapest.

Tsypanov, J.A. 1999 = Цыпанов, Е.А.: Перым-коми гижӧд кыв. Сыктывкар.

Коми-Пермяцкий Автономный округ на рубеже веков. Кудымкар 2000.